

Prinsjesdag 2023

De Nederlandse economie en Miljoenennota 2024

ING Research – Marcel Klok

ING Research • September 2023

Agenda

Nederlandse economie

- **Technische recessie** na snel herstel uit corona
- **Handel**: minder problemen maar ook **zwakkere vraag**
- Solide bedrijfsleven **investeert nog**, maar **rente brengt krimp**
- **Arbeidsmarkt** nog **krap** en **loonstijging** hoog
- Hoge **inflatie remt consumptie**, maar **inkomen groeit**
- **Rutte IV** maakte economie meer **oververhit**
- **Vlak beeld** in komende kwartalen

Overheidsfinanciën

- Oplopende **tekorten** en **schuld**
- **Miljoenennota 2024**: de **maatregelen** en effecten voor de **koopkracht**
- **Algemene Politieke Beschouwingen**: **nog meer voor koopkracht** ten koste van vermogenden en bedrijven

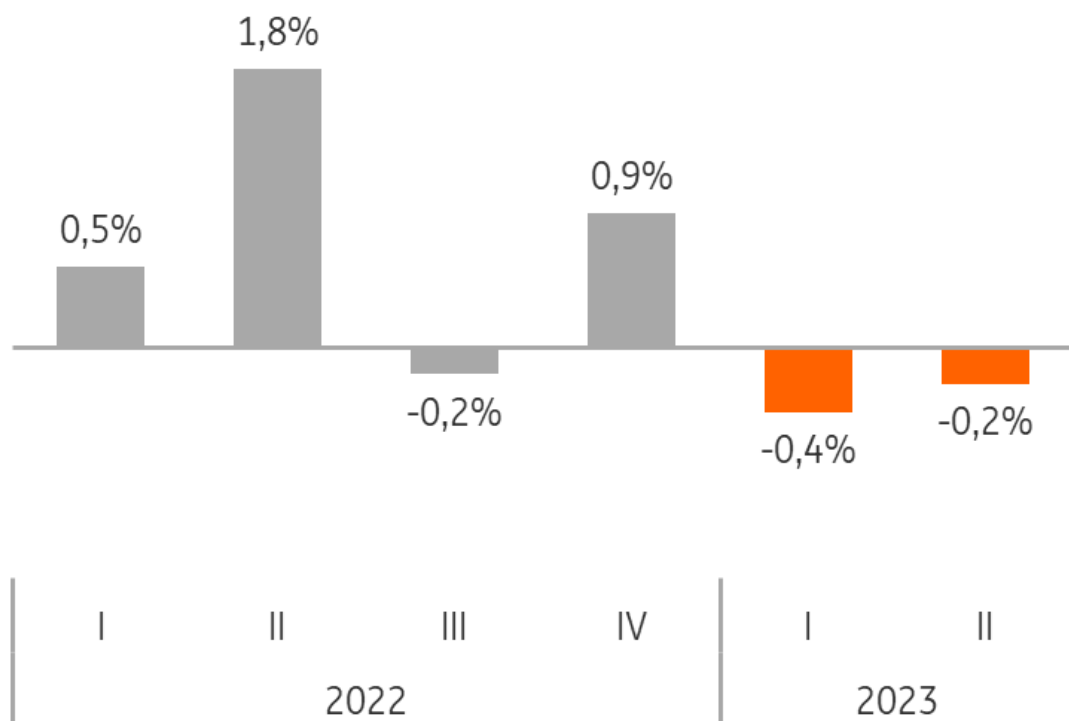
Nederlandse economie

Technische recessie na snel herstel uit corona

Economische krimp tweede kwartaal 2023: technische recessie door lagere export en lagere consumptie van huishoudens

Twee kwartalen van krimp achter elkaar

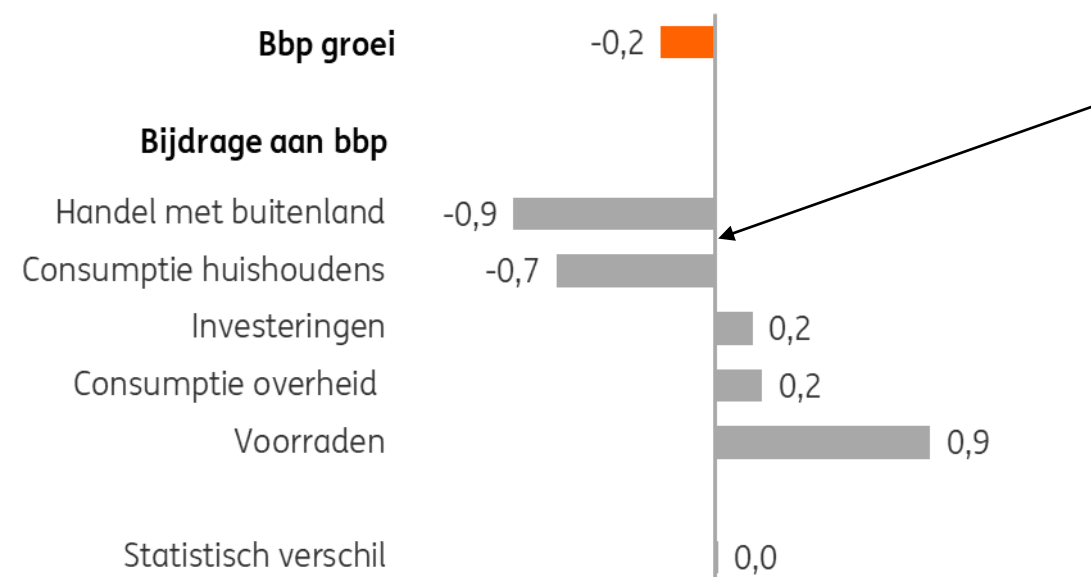
Bruto binnenlands product*, verandering kwartaal op kwartaal

*Seizoensgecorrigeerd en in constante prijzen
Bron: CBS en Macrobond, bewerking ING Research

Krimp in tweede kwartaal van 2023 door minder handel en lagere consumptie van huishoudens

Bijdragen aan economische groei in tweede kwartaal van 2023, kwartaal op kwartaal, in %-punt seizoen- en werkdaggecorrigeerd

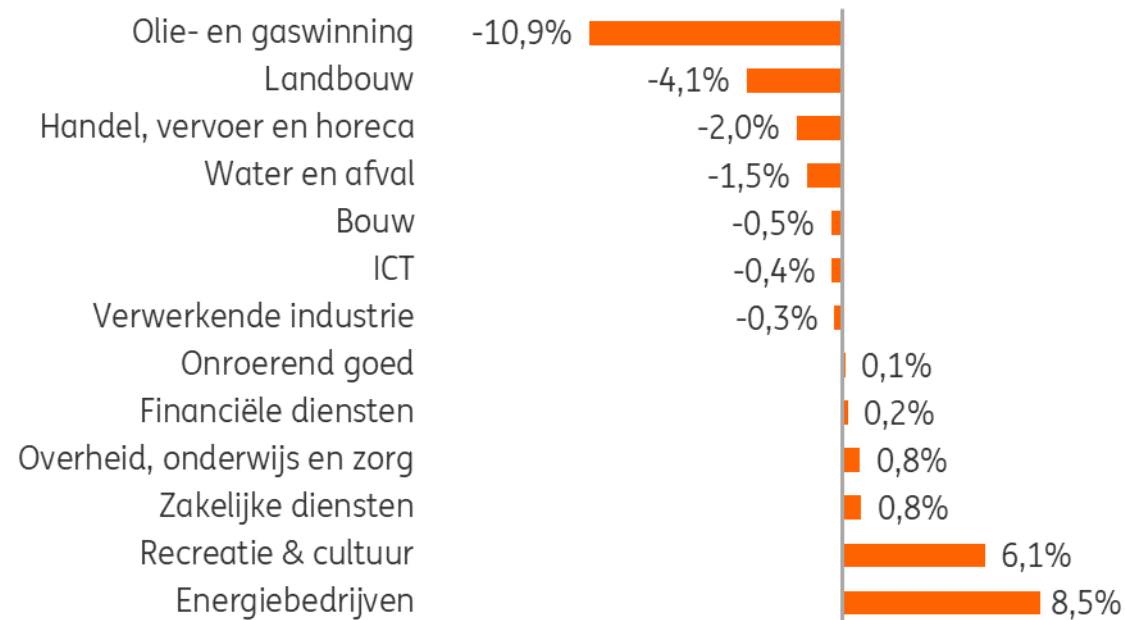

*Export minus import
Bron: CBS, bewerking ING Research

Sectoren: krimp in tweede kwartaal in meerdere bedrijfstakken

Grootste krimp in gaswinning, landbouw en handel, vervoer en horeca

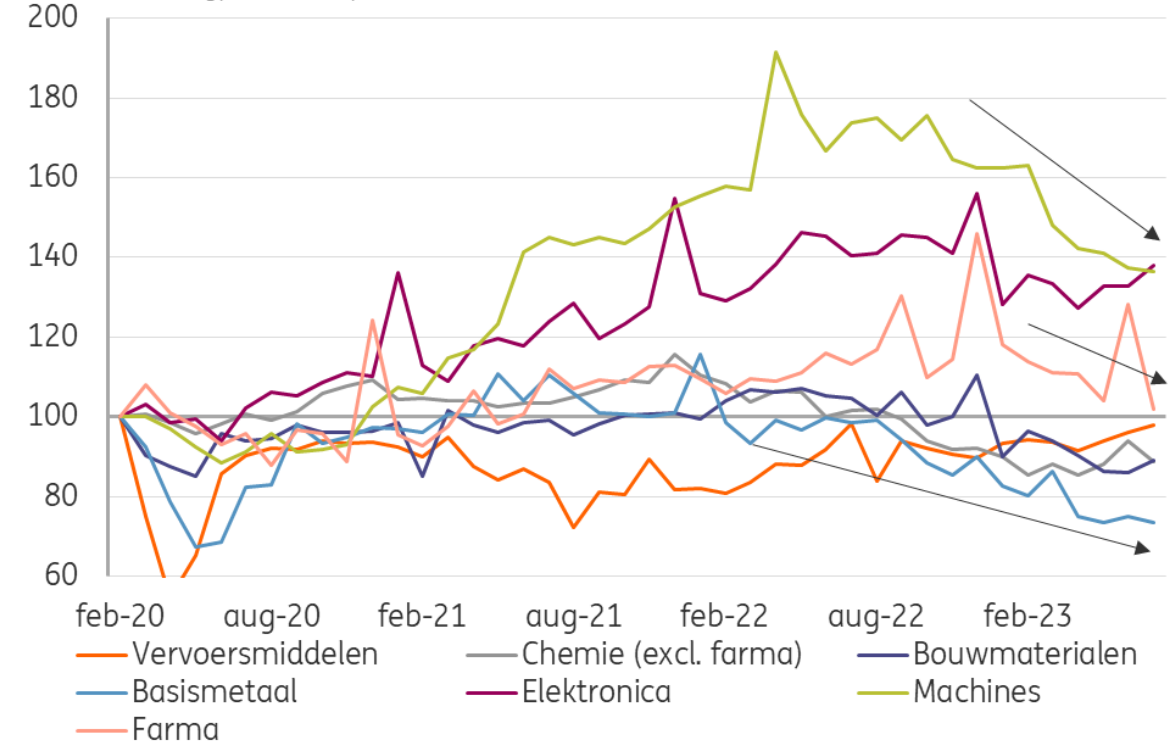
Bruto toegevoegde waarde in 2^e kwartaal van 2023, verandering ten opzichte van een kwartaal eerder

*Seizoensgecorrigeerd en in constante prijzen
Bron: CBS en Macrobond, bewerking ING Research

Na productiedaling in energie-intensieve takken nu ook terugval bij machines

Gemiddelde dagproductie* per industrietak, index waar februari 2020=100

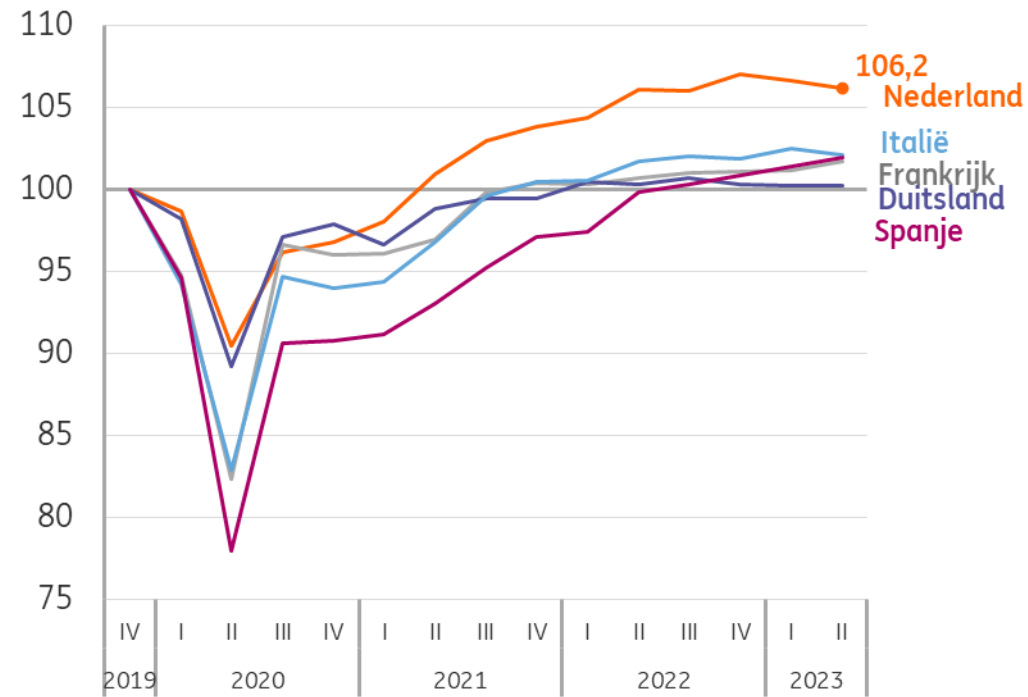

*Seizoensgecorrigeerd
Bron: CBS en Macrobond, bewerking ING Research

Nederlands bbp hersteld van corona: nog steeds meer hersteld en gegroeid dan vergelijkbare economieën

Nederlandse bbp het meest boven het precoronaniveau onder de 5 grootste eurozone economieën ondanks krimp

Bruto binnenlands product* van vijf grootste eurozone economieën als index (4^e kwartaal 2019 = 100)

*Seizoens- en werkdaggecorrigeerd en in constante prijzen

Bron: Macrobond, bewerking ING Research

Nederlandse economie

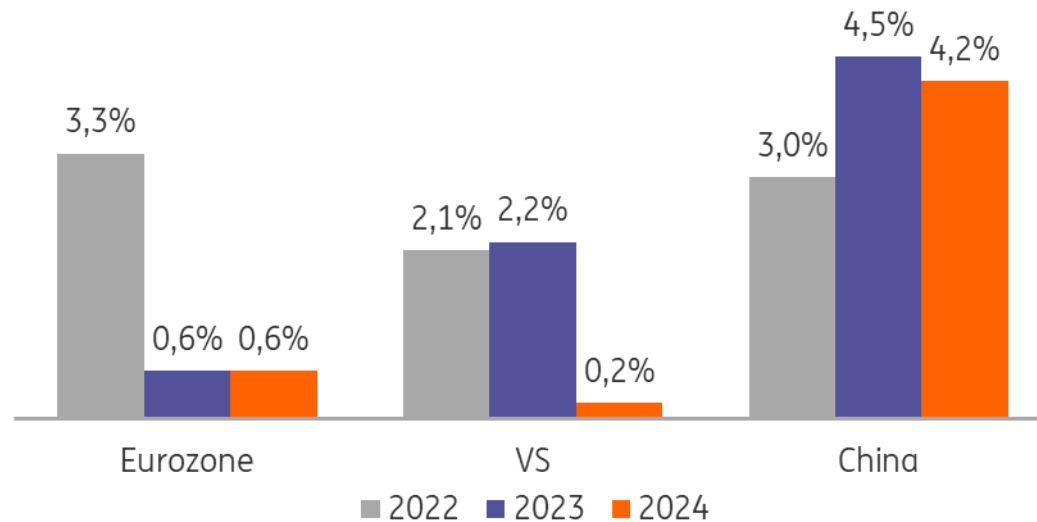
Handel: minder problemen,

maar ook zwakkere vraag

Zwakke groei in eurozone, VS en ook tegenvallende cijfers in China

Verwachte groei vooral in de VS en Europa een stuk zwakker dan vorig jaar

Geraamde economische groei*

*Groei bruto binnenlands product in constante prijzen

Bron: Macrobond, bewerking en raming ING Research

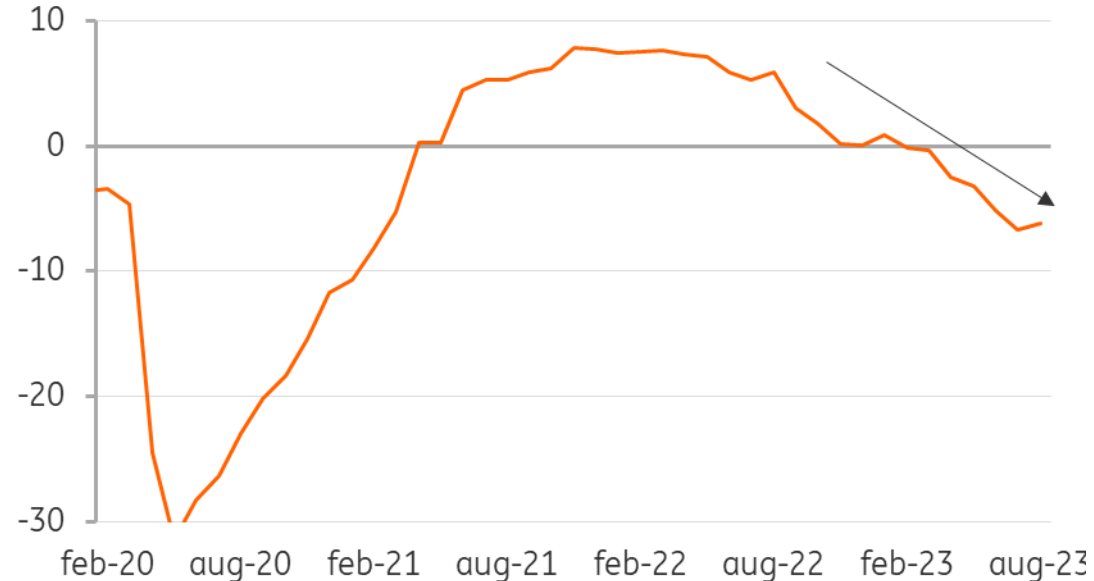

Verwachtingen van industrie over export verslechterd, terwijl ook landbouw en vervoer & opslag negatief zijn

Oordeel van industrie over exportorders gedaald, maar nog niet dramatisch

Oordeel industrie over exportorderpositie, saldo* positieve en negatieve antwoorden

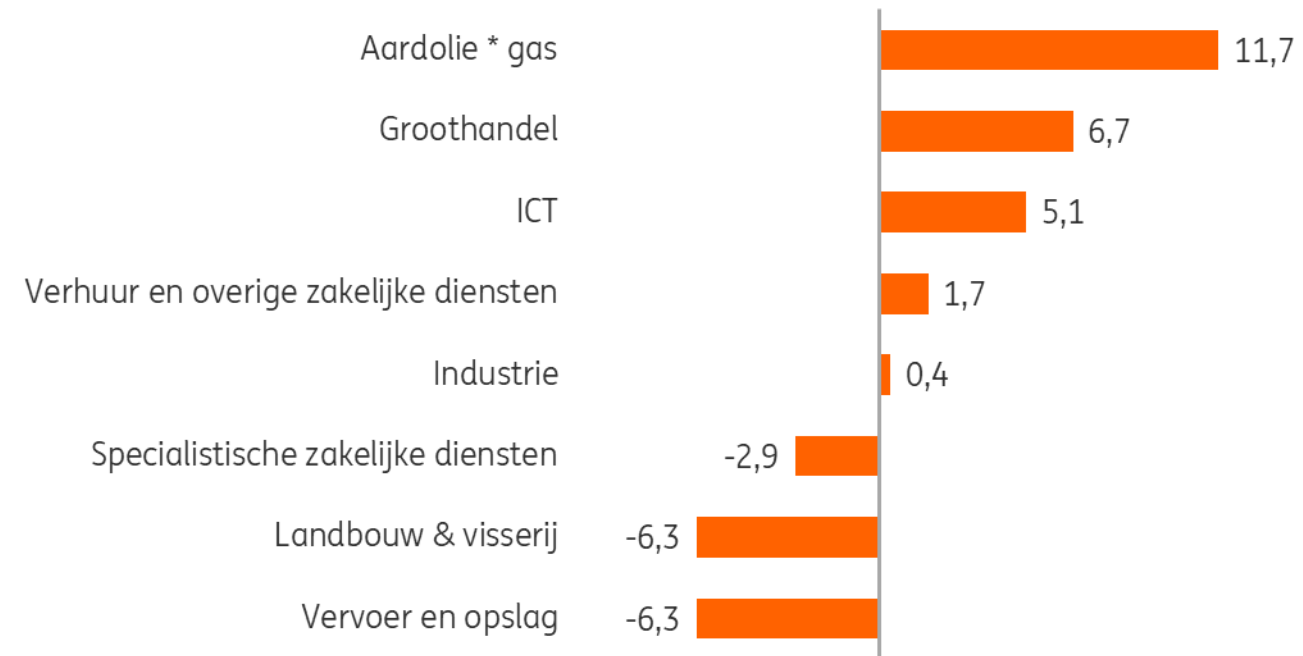

*Seizoensgecorrigeerd

Bron: DGEFCIN via Macrobond, bewerking ING Research

Vooral zwakke buitenlandse omzetverwachting in vervoer & opslag en landbouw

Verwachting* buitenlandse omzet komende 3 maanden

*Seizoensgecorrigeerde naar omvang van bedrijf gewogen aandeel bedrijven, % met verwachte stijging minus % met verwachte daling

**Exclusief financiële en nutsbedrijven en bedrijven met minder dan 5 werkenden

Bron: CBS, EIB, KvK, MKB Nederland en VNO-NCW, bewerking ING Research

Nederlandse economie

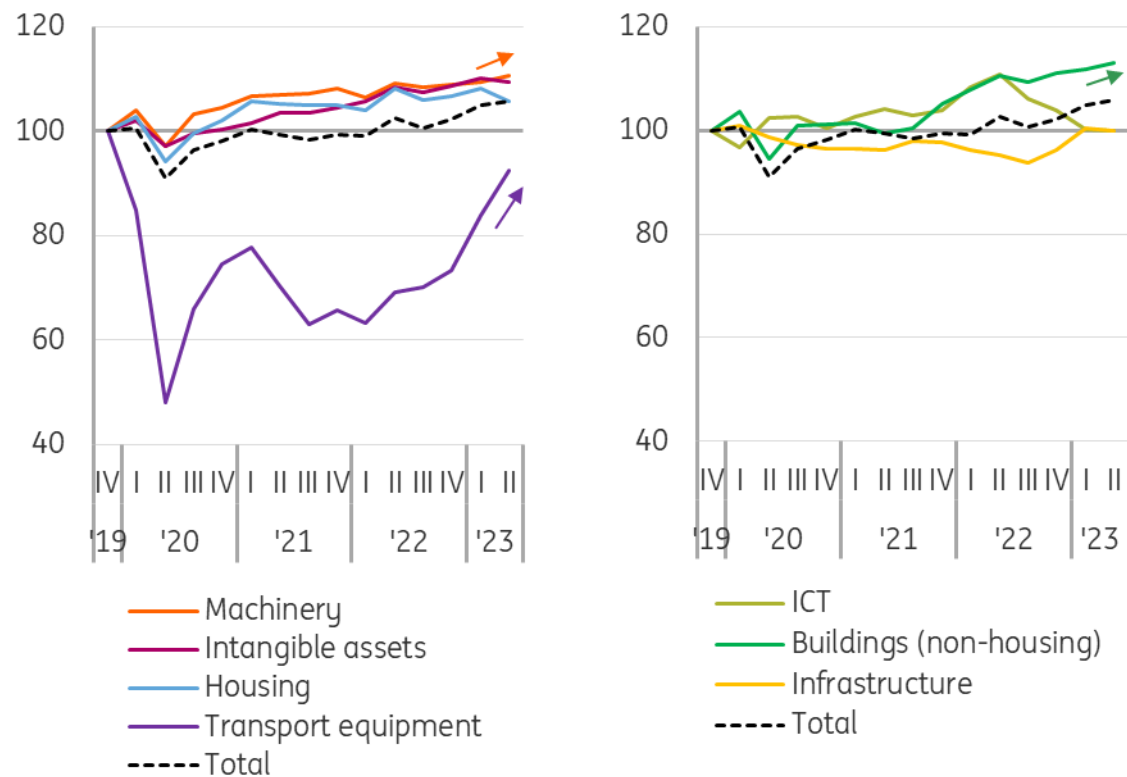
Solide bedrijfsleven investeert nog,

maar rente brengt krimp

Investerings: terugkijkend nog steeds solide investeringsgroei

Vooral groei in investeringen in transportmiddelen, bedrijfsgebouwen en machines

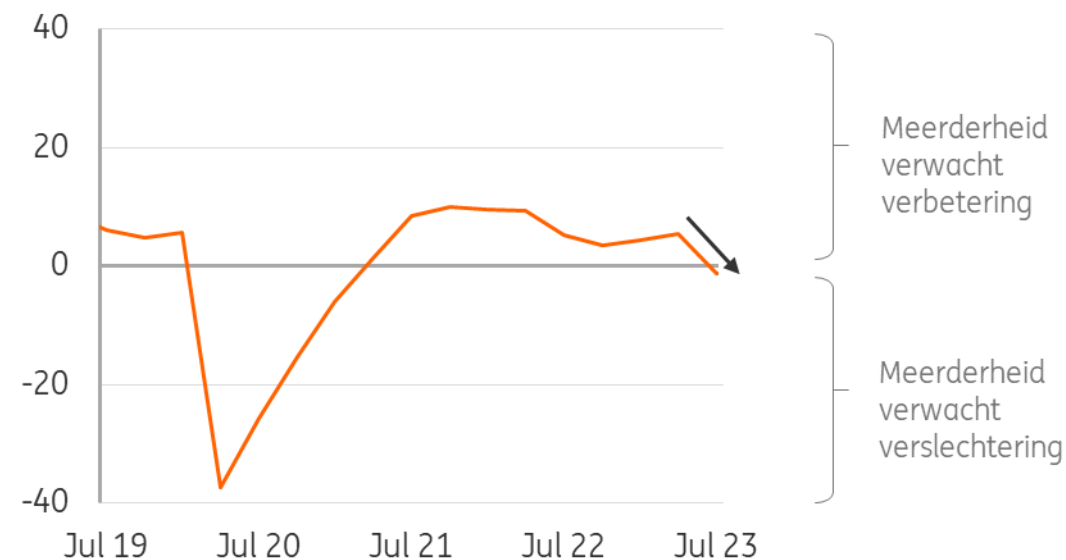
Bruto investeringen in vaste activa (index*, 4^e kwartaal van 2019 = 100)

*Seizoensgecorrigeerd
Bron: CBS en Macrobond, bewerking ING Research

Investeringsverwachtingen dalen naar mild pessimistisch niveau

Verwachtingen van niet-financiële bedrijven* over investeringen** in 2023

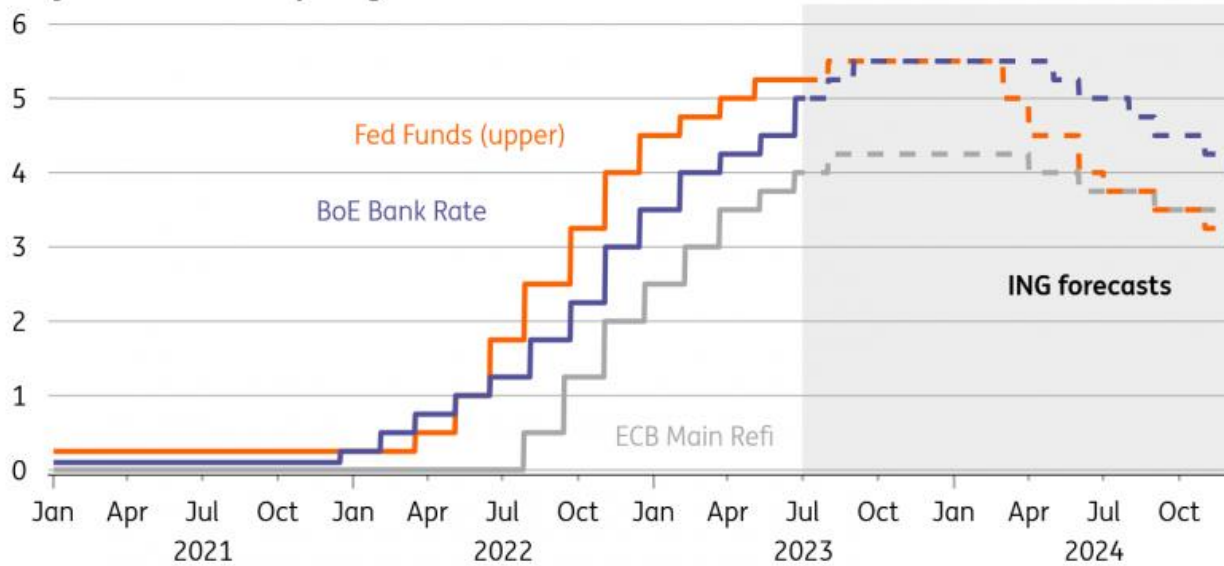
*Exclusief financiële en nutsbedrijven en bedrijven met minder dan 5 werkenden
**Het seizoensgecorrigeerde gewogen percentage ondernemers met een verwachte toename van de investeringen in vaste activa minus het gewogen percentage ondernemers met een verwachte afname in het lopende jaar vergeleken met het voorgaande jaar.
Bron: CBS, KVK, EIB, MKB-Nederland en VNO-NCW, bewerking ING Research

Historische verhogingen van beleidsrentes, maar piek is bereikt

Op de piek: renteverlagingen mogelijk vanaf voorjaar 2024

Kortetermijnbeleidsrentes van centrale banken in drie economieën

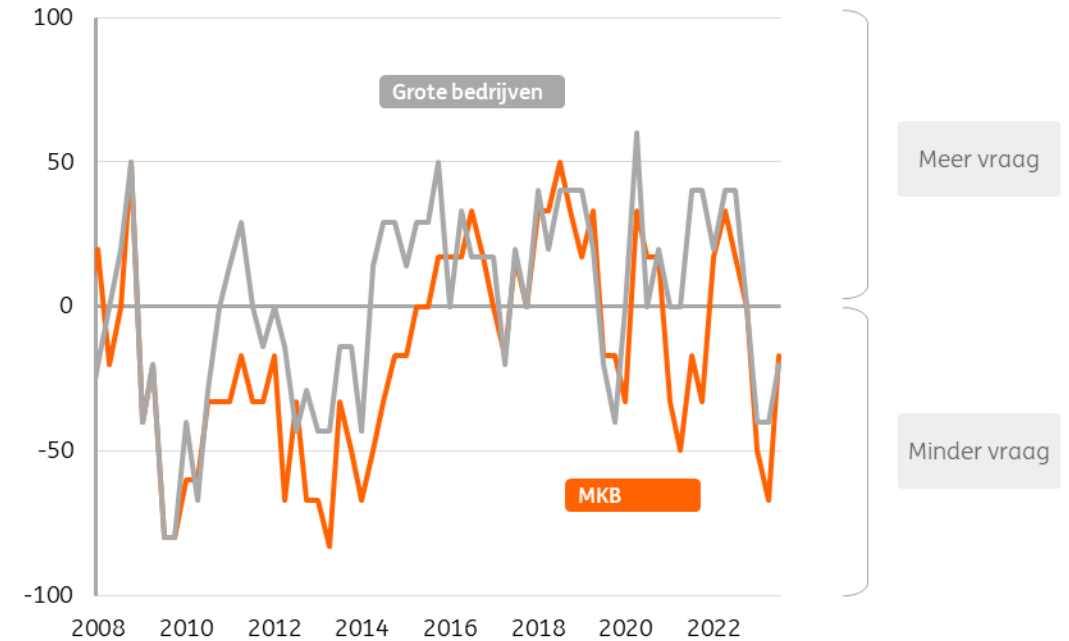
Major central bank policy rates - ING forecasts

Bron: Macrobond, ramingen ING Research

Vraag naar kredieten van zowel grootbedrijf als MKB afgenomen

Saldo percentage van banks dat sterkere (+) of zwakkere (-) vraag rapporteert

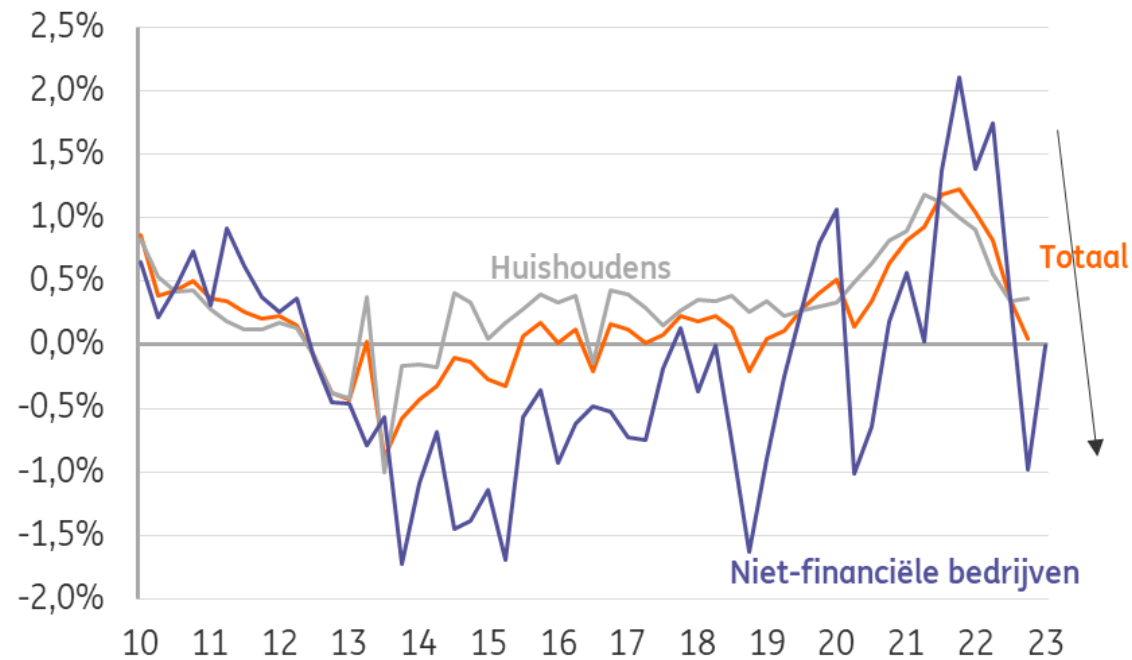

Bron: DNB via Macrobond, Bank Lending Survey

Effect hogere rente: kredietgroei is onder bedrijven al negatief, vooral vanwege minder investeringen en hogere rente

Groei van kredietverlening bij bedrijven al negatief

Kredietverlening*, verandering van uitstaande stand kwartaal-op-kwartaal

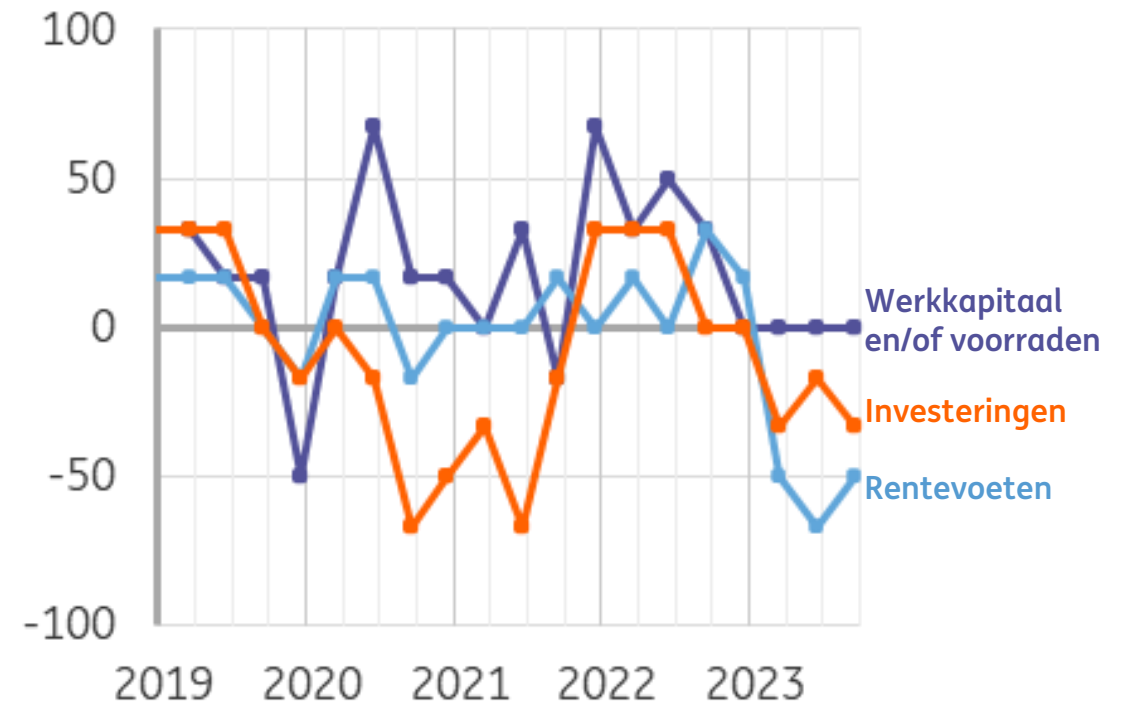

*Seizoensgecorrigeerd

Bron: CBS, DNB en Macrobond, bewerking ING Reserach

Banken rapporteren minder vraag naar krediet vanwege minder investeringen en vooral hogere rentes

Factoren die volgens banken bijdragen aan de verandering van de kredietvraag, saldo percentage van banken dat sterkere (+) of zwakkere (-) vraag rapporteert

Bron: DNB, bank lending survey, bewerkingen ING Research

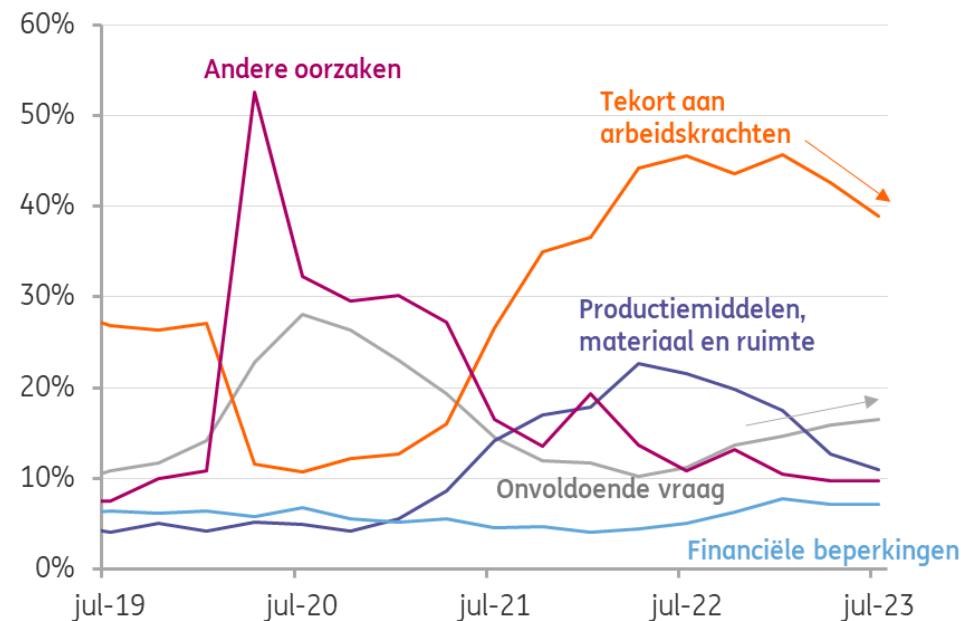
Nederlandse economie

Arbeidsmarkt nog krap en loonstijging hoog

Arbeidsmarkt: gebrek aan vraag is een toenemende zorg, maar personeelstekort beperkt nog steeds de groei van veel bedrijven

Personeelstekort is nog steeds de belangrijkste belemmering, terwijl vooral onvoldoende vraag een stijgende zorg is

Gewogen aandeel bedrijven* dat factor** als belangrijkste belemmering voor de productie/activiteiten aanmerkt

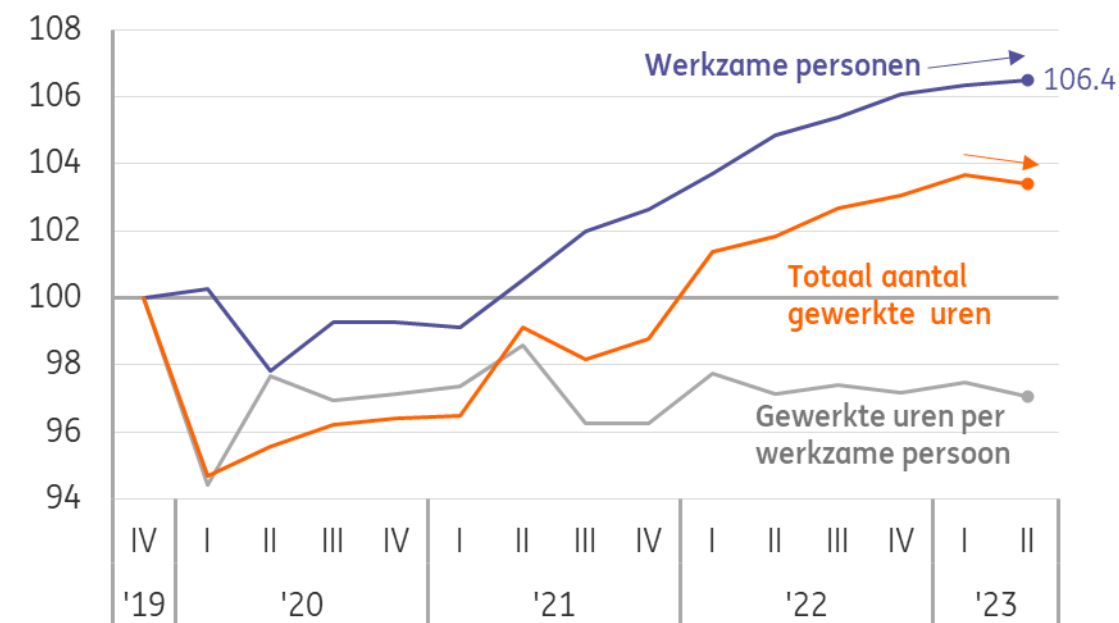
*Seizoensgecorrigeerd, exclusief financiële en nutsbedrijven en bedrijven met minder dan 5 werknemers

**Niet getoonde antwoordmogelijkheden betreffen "geen belemmeringen" en "weersomstandigheden"

Bron: CBS, EIB, MKB Nederland, KvK en VNO-NCW, bewerking ING Research

Record aantal personen met een baan, terwijl het aantal gewerkte uren daalt

Indices* voor werkgelegenheid waar het 4^e kwartaal van 2019 = 100

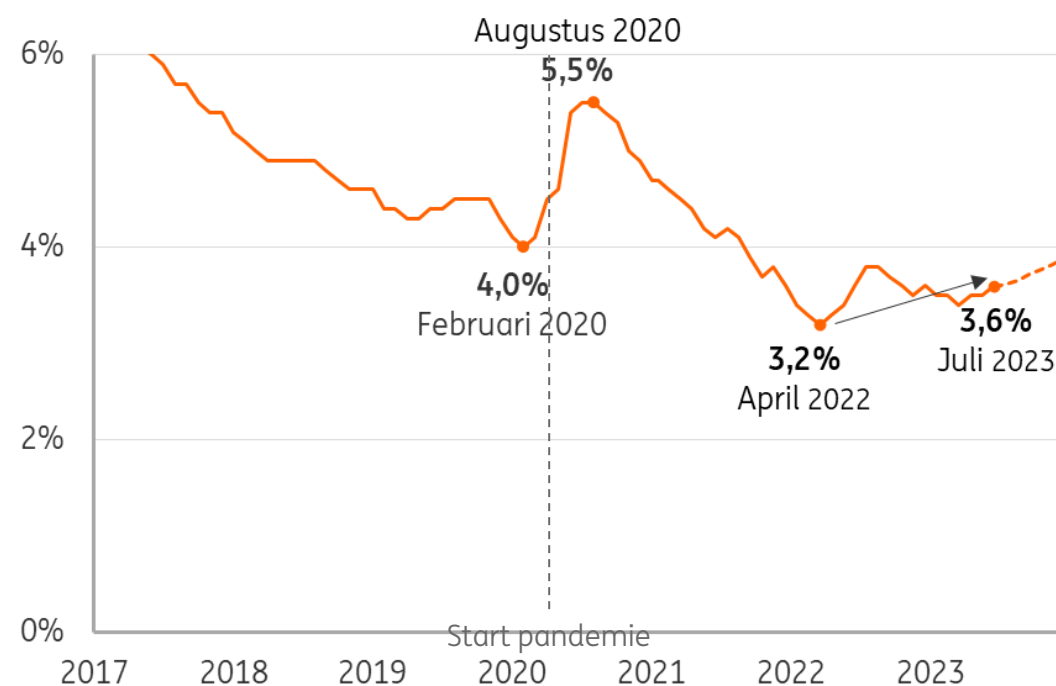
*Seizoensgecorrigeerd

Bron: CBS/Macrobond, bewerking ING Research

Lonen: arbeidsmarktkrapte resulteert in hoge loongroei, maar piek lijkt bereikt

Werkloosheid stijgt langzaam, maar is nog steeds laag

Aandeel werklozen in de beroepsbevolking (15-75 jaar)*

*Seizoensgecorrigeerd

Bron: CBS, bewerking ING Research

Cao-loonstijging hoogst sinds 1982, maar piek lijkt achter de rug

Cao-loonstijging* t.o.v. dezelfde maand een jaar eerder

*Per uur en inclusief bijzondere beloning

Bron: AAVN (nieuwe overeenkomsten op moment van afsluiten, 12-maandsgemiddelde) en CBS (alle bestaande overeenkomsten, jaar-op-jaar), bewerking ING Research

Nederlandse economie

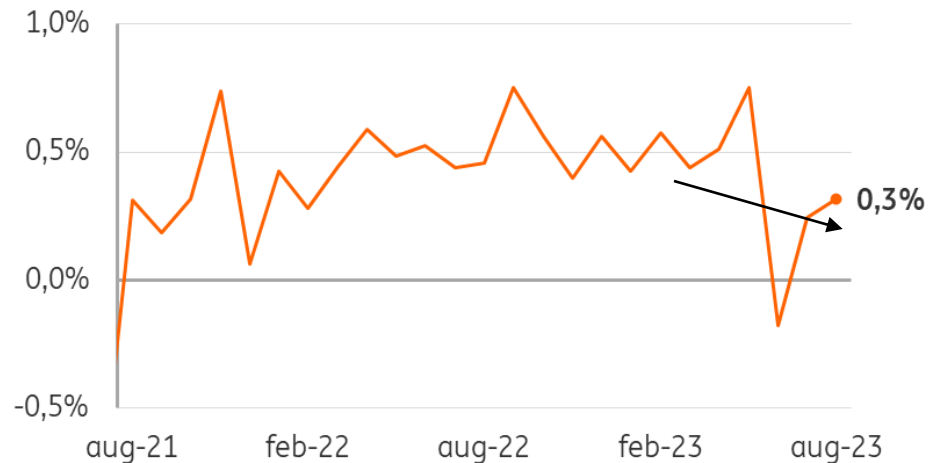
Hoge inflatie remt consumptie,

maar inkomen groeit

Inflatie: vooral daling van energieprijis heeft inflatie naar beneden gebracht, maar ook onderliggende prijsstijging is nu lager

Onderliggende kerninflatie in augustus iets hoger op maandbasis dan in juli, maar gematiger dan lange tijd

Verandering maand-op-maand* van kernconsumentenprijsindex (CPI SA20**) afgeleid*** in %

*Seizoensgecorrigeerd

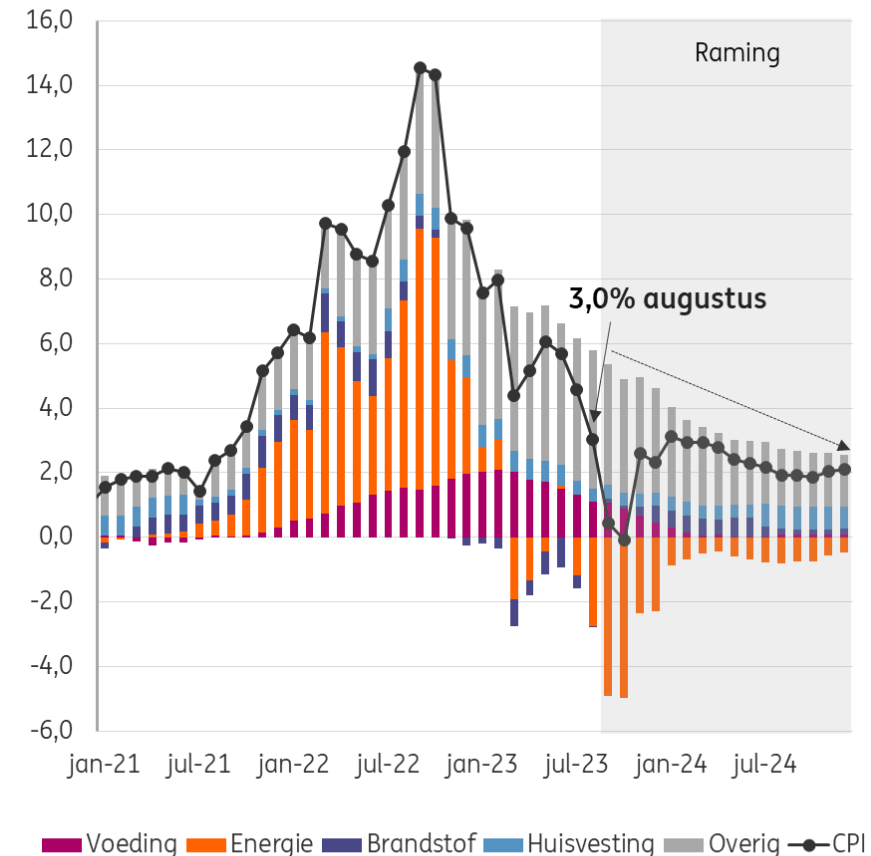
**Consumentenprijsindex exclusief brandstof, energie, voeding, alcohol en tabak

***Saldo van belasting en subsidie, benaderd als verschil tussen mutatie in CPI en CPI afgeleid. Zuiveringsheffing, motorrijtuigenbelasting en hondenbelasting zijn niet inbegrepen.

Bron: CBS en Macrobond, bewerking ING Research

Inflatie wordt wat normaler, maar gaat nu nog op en neer door energie

Mutatie consumentenprijsindex jaar-op-jaar in % en bijdragen in %-punten

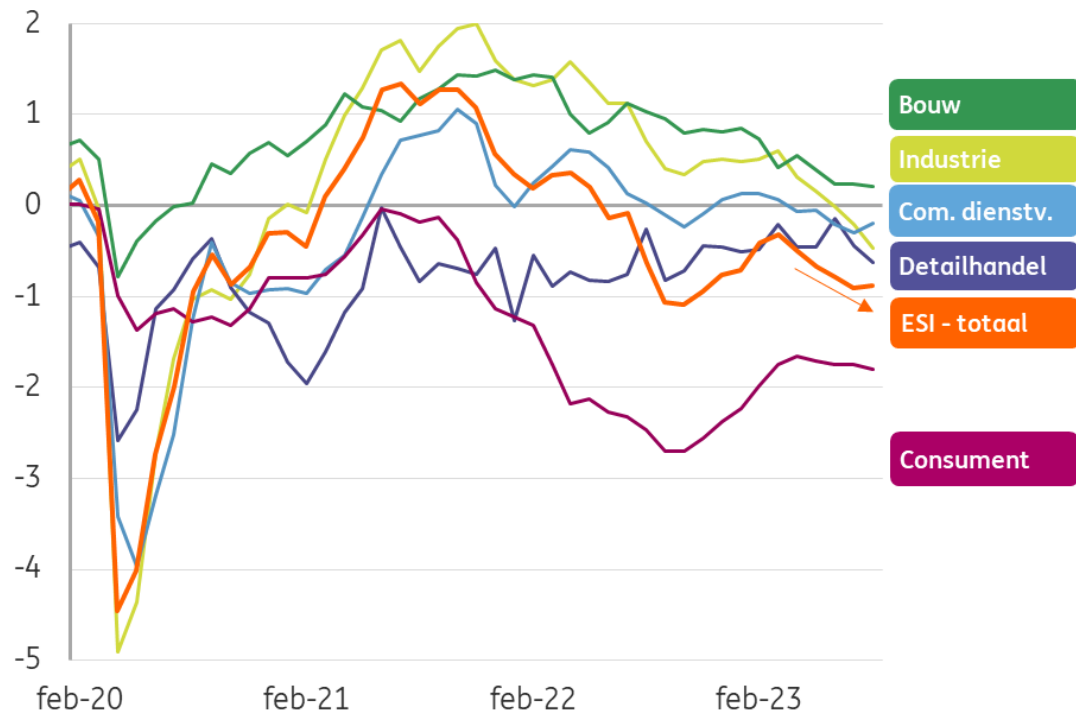

Bron: CBS/Macrobond, bewerking ING Research

Consumptie: laag consumentenvertrouwen en nu ook dalende consumptie door terugval bij diensten

Economisch sentiment vooral onder consument laag en weer dalend

Economisch Sentiment Indicator* van Nederland, totaal en naar hoofdsector

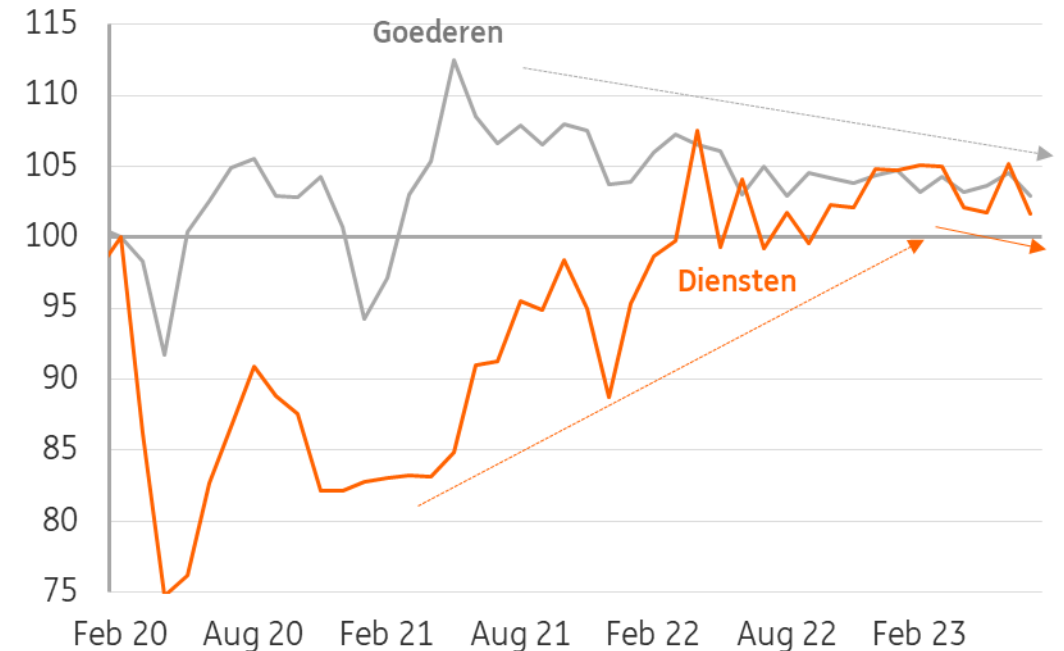

*Seizoensgecorrigeerd en genormaliseerd (in standaardafwijking van langjarig gemiddelde)

Bron: European Commissie via Macrobond, bewerking ING Research

Trend van minder consumptie van goederen en meer consumptie van diensten eindigt nu met daling in diensten

Binnenlandse consumptie van huishoudens, index met februari 2020 = 100*

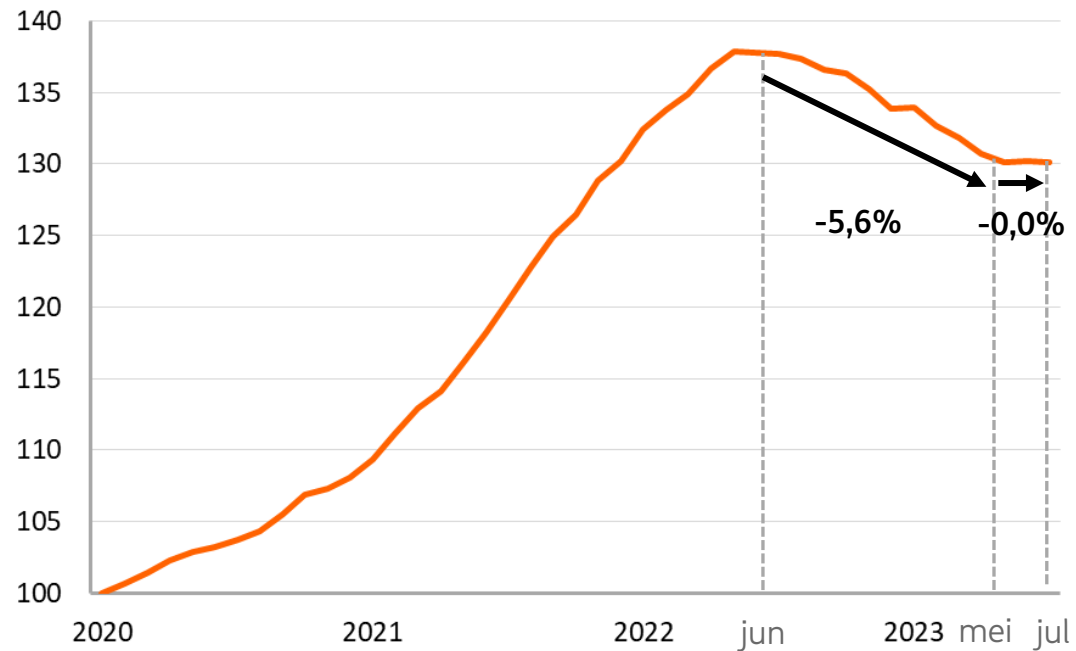
*Gecorrigeerd voor seizoenen en koopdagen en in constante prijzen

Bron: CBS via Macrobond, bewerking ING Research

Woningmarkt: van prijsdalingen en minder verkopen naar stabilisatie

Huizenprijzen zijn vanaf midden 2022 gedaald...

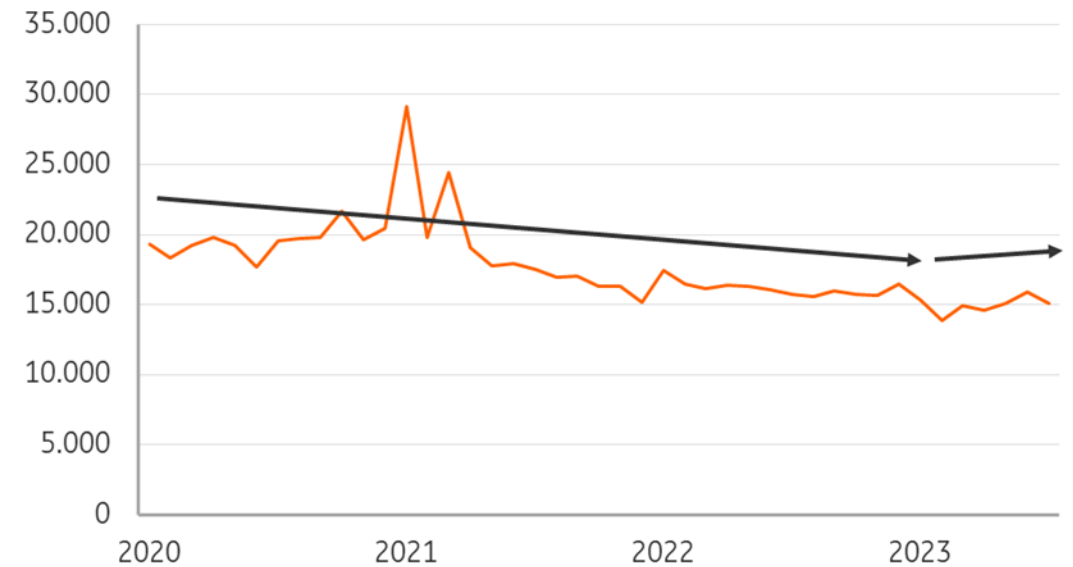
Price index of existing owner-occupied dwellings, seasonally adjusted (2020 = 100)

Source: CBS

Transactievolume lijkt te stijgen, na dalende trend

Homes sales per month, seasonally corrected

Source: CBS (National Statistics)

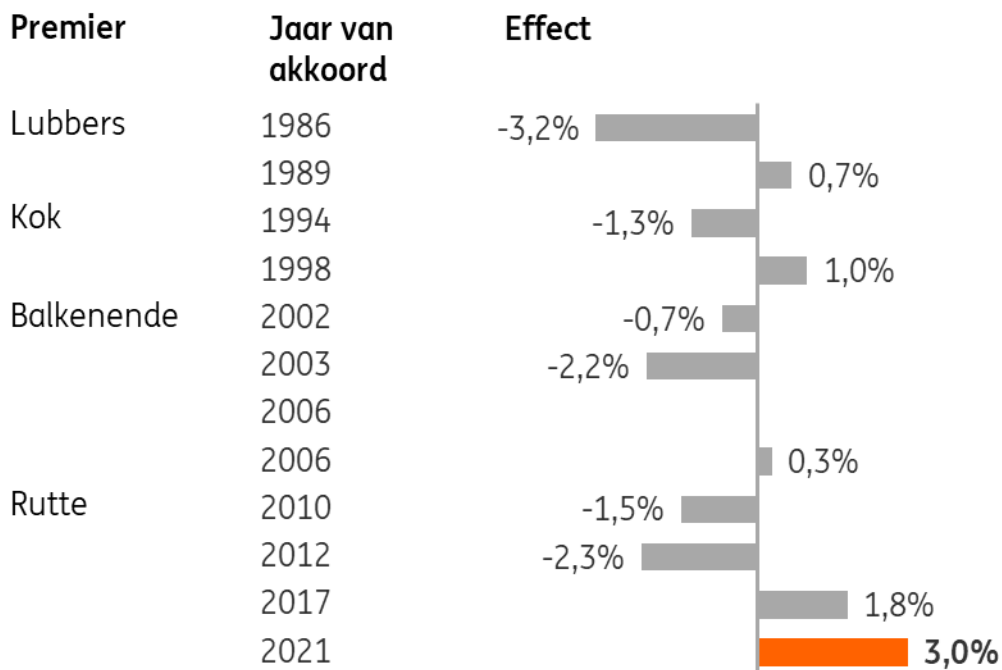
Nederlandse economie

Rutte IV maakte economie meer oververhit

Overheidsbeleid: regeerakkoord Rutte IV was erg ambitieus met meer uitgaven

Ongekend veel extra geplande netto-uitgaven in Rutte IV akkoord

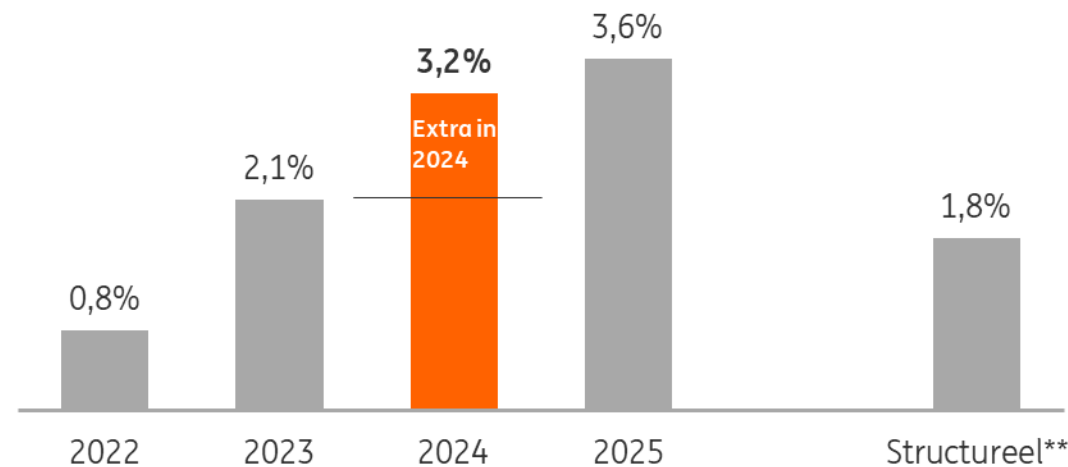
Ex-ante effect of beleid in coalitieakkoord op de nettoe jaarlijkse uitgaven per akkoord (in % BBP, in laatste jaar van termijn)

Bron: Wim Suyker, Wimar Bolhuis en CPB, bewerking ING Research

Flinke netto-intensivering voor 2024 gepland in coalitieakkoord

Netto-intensivering* overheid als gevolg van geplande coalitieakkoordmaatregelen (in % bbp)

*Beleidsmatige toename van overheidsuitgaven minus toename overheidsinkomsten gebaseerd op basis van informatie rondom uitkomen van coalitieakkoord.

**Toename per jaar op de lange termijn van alleen de structurele maatregelen.

Bron: Coalitieakkoord 2021 – 2025, VVD, D66, CDA en ChristenUnie, bewerking ING Research

Nederlandse economie

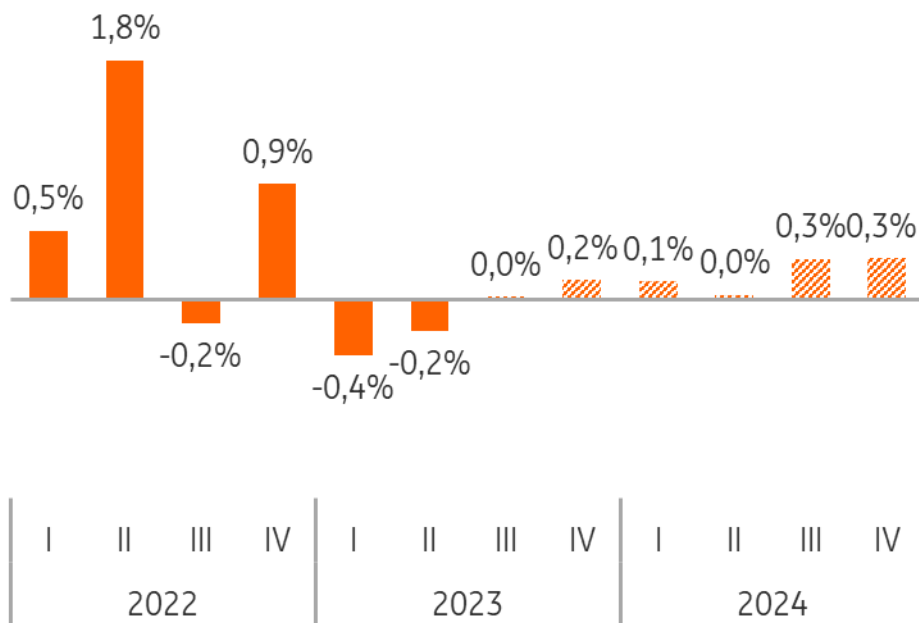
Vlak beeld in komende kwartalen

2022: +4.3%
 2023: +0.2%
 2024: +0.7%

BBP raming: stagnerende groei in komende kwartalen

Matige economische groei verwacht

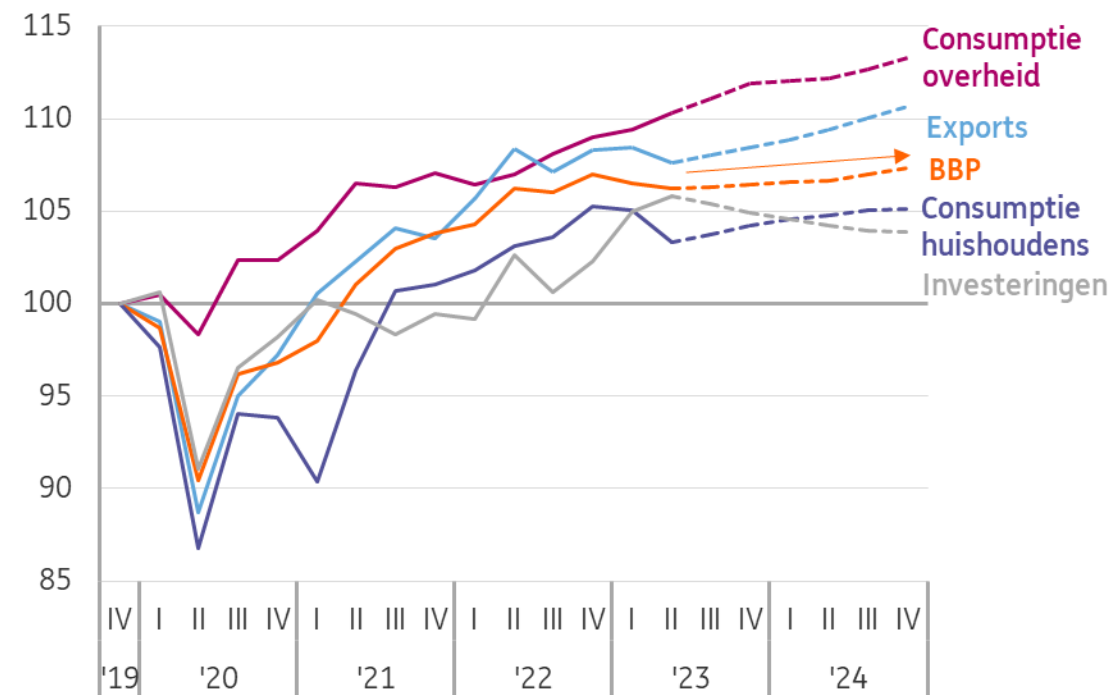
Bruto binnenlands product*, verandering kwartaal op kwartaal

*Seizoensgecorrigeerd en in constante prijzen
 Bron: CBS en Macrobond, raming ING Research

Zeer vlakke ontwikkeling van het bbp, vooral afgeremd door daling in de investeringen

Bestedingen*, index waar 4^e kwartaal van 2019 = 100

*Seizoensgecorrigeerd en in constante prijzen
 Bron: CBS/Macrobond, raming ING Research vanaf 3^e kwartaal 2023

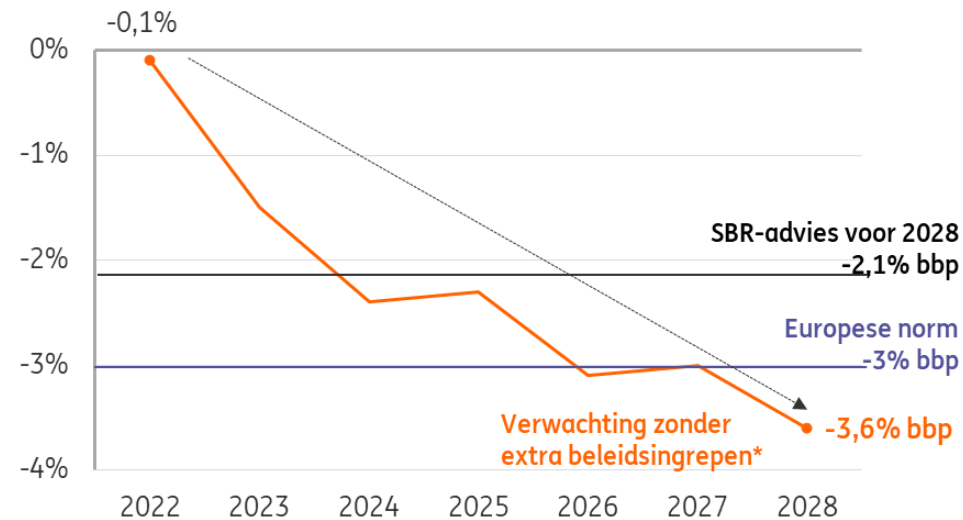
Overheidsfinanciën

Oplopende tekorten en schuld

Overheidsfinanciën verslechteren sterk op middellange termijn: oplopend tekort en hogere schuld

Overheidssaldo daalt verder voorbij Europese norm en advies Studiegroep Begrotingsruimte

EMU-saldo, als % van het bruto binnenlands product

*Bij gebrek aan gedetailleerde MEV-raming is het feitelijke saldo voor 2025-2027 0,3% bbp hoger verondersteld dan in cMEV, conform hoger saldo voor 2028 in MEV

Bron: CPB cMEV, MEV en Studiegroep Begrotingsruimte (SBR), bewerking ING Research

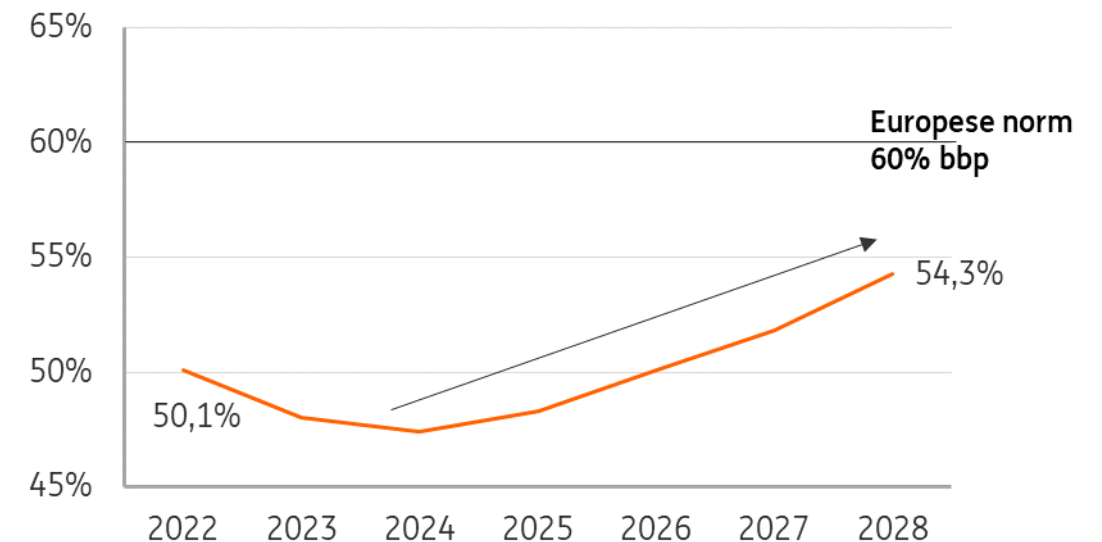
Tekort 2028: €45 miljard

Voor 2028 bezuiniging van €7,5 miljard (0,6% bbp) nodig t.o.v. 3%-norm, circa €17 miljard voor het volgen van SBR-advies

NB: Het daadwerkelijk beeld van het EMU-saldo is waarschijnlijk 0,3% bbp gunstiger dan in cMEV na augustusbesluitvorming (zie Studiegroep Begrotingsruimte). Dit is conform Europese aanbeveling voor verbetering van het structurele saldo met 0,3% bbp

Overheidsschuld verslechtert verder, maar komt op middellange termijn nog niet voorbij de Europese norm

EMU-schuld, als % van het bruto binnenlands product

Bron: CPB cMEV, bewerking ING Research

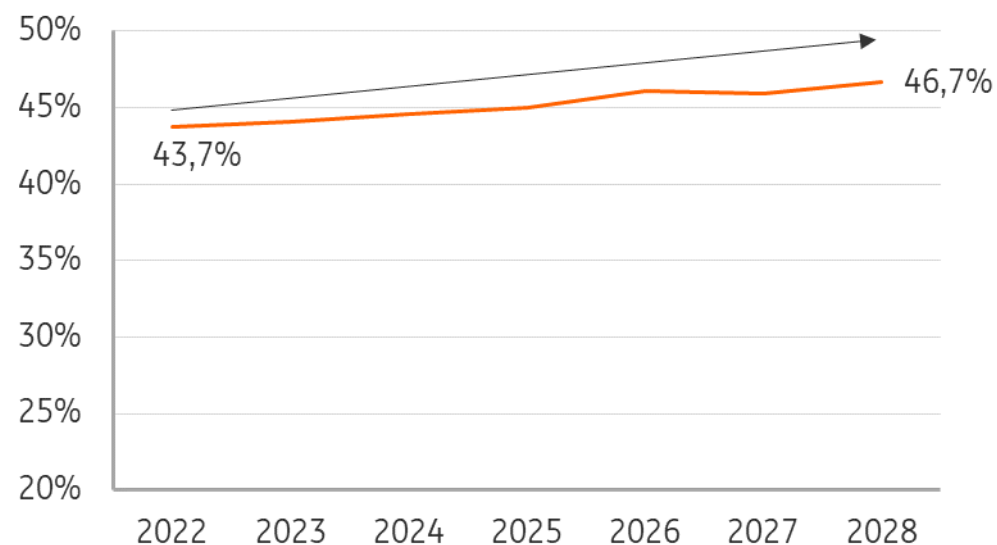
Schuld 2028: €678 miljard

Quote ruim 150% bbp in 2060

Terwijl collectieve uitgaven flink stijgen, gaan de collectieve lasten nauwelijks omhoog

Uitgavenquote stijgt flink op middellange termijn

Bruto collectieve uitgaven, als % van het bruto binnenlands product

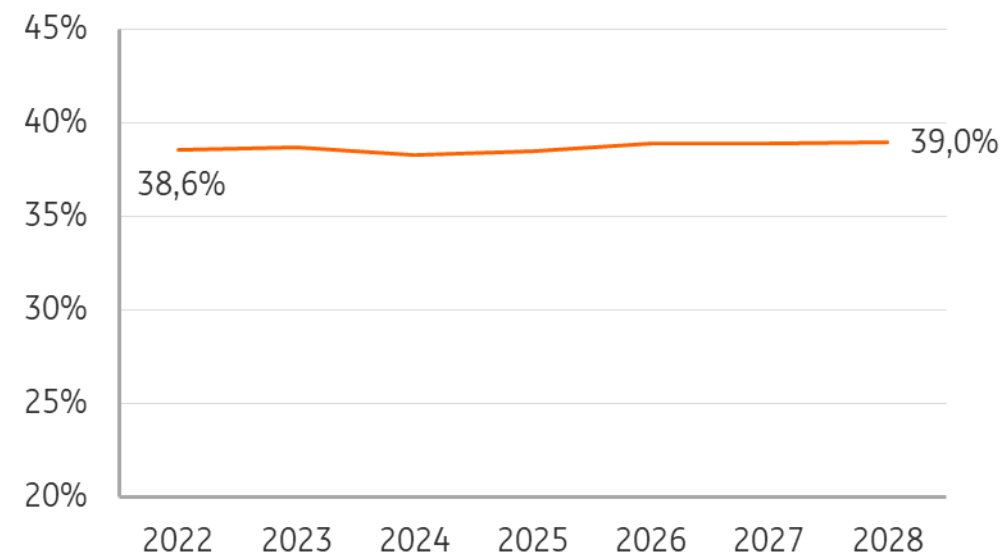

Bron: CPB cMEV, bewerking ING Research

Uitgaven 2028: €583 miljard

Collectieve lastenquote stijgt

Collectieve lasten, als % van het bruto binnenlands product

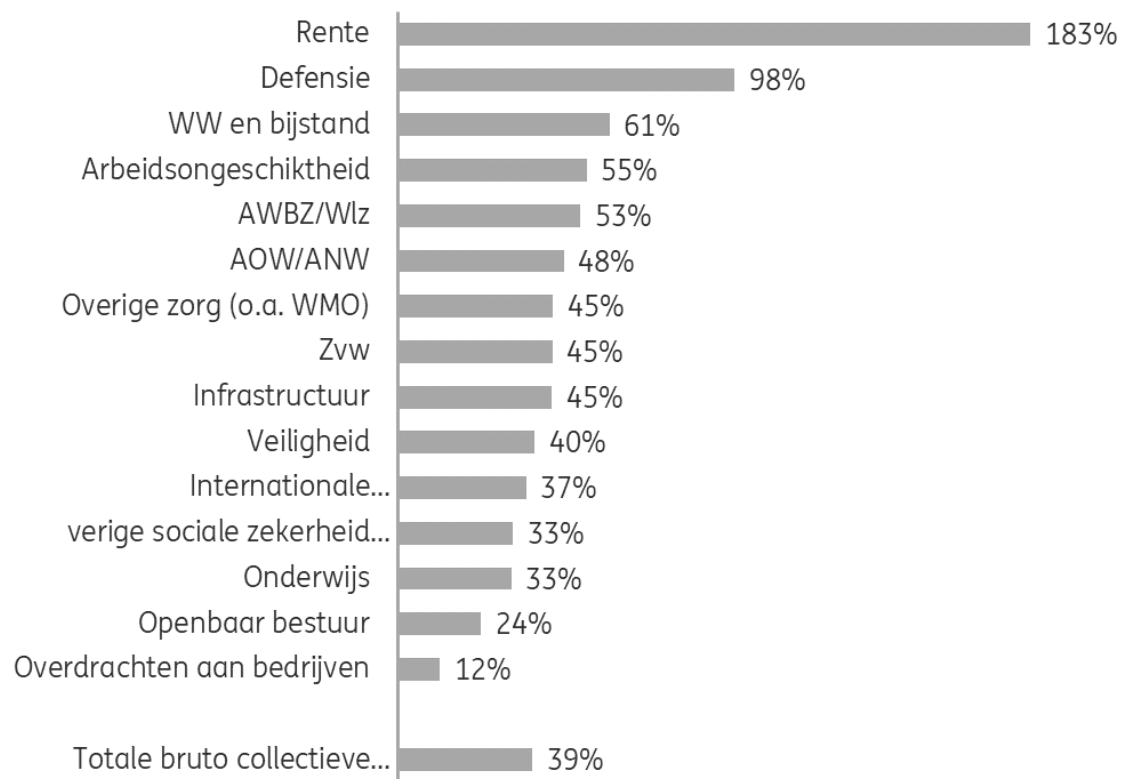
Bron: CPB cMEV, bewerking ING Research

Lasten 2028: €478 miljard

Sterke stijging van uitgaven aan rente en defensie, maar vooral stijging van zorg, pensioenuitgaven en openbaar bestuur drukken op begroting 2028

Vooraf uitgaven aan rente, defensie en ww/bijstand stijgen relatief sterk

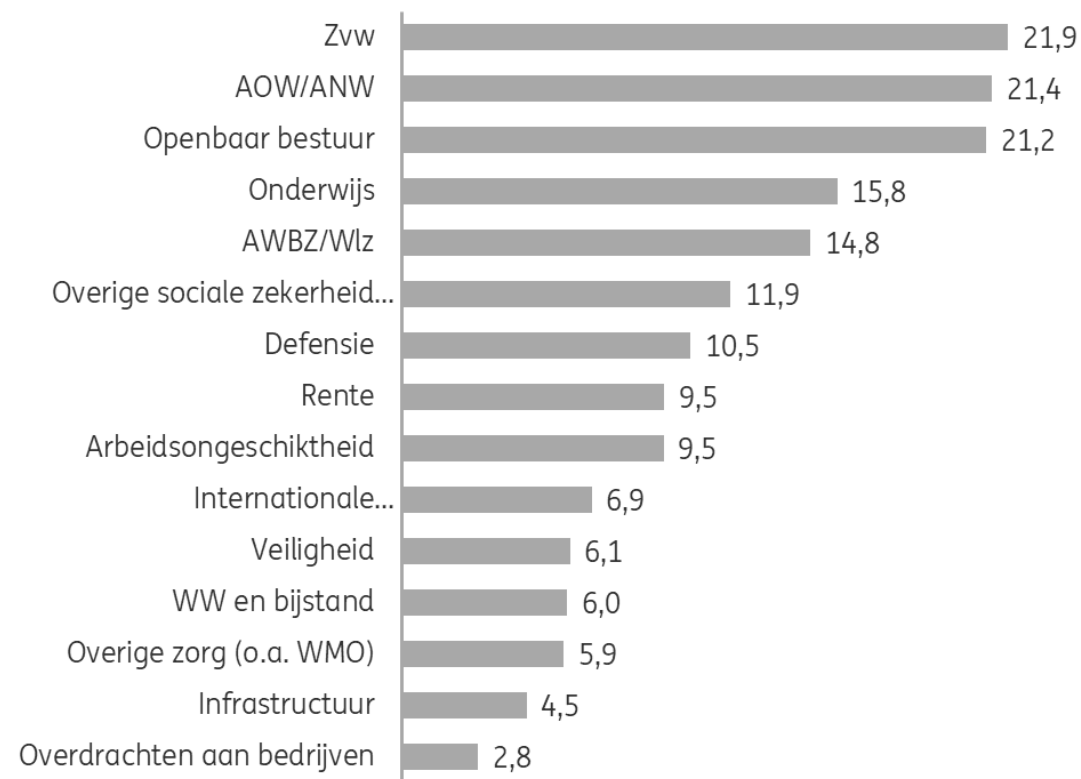
Verandering overheidsuitgaven, 2028 vergeleken met 2022

Bron: CPB cMEV, bewerking ING Research

Vooraf uitgaven aan curatieve zorg, pensioen en openbaar bestuur stijgen

Verandering overheidsuitgaven, 2028 vergeleken met 2022 in miljard €

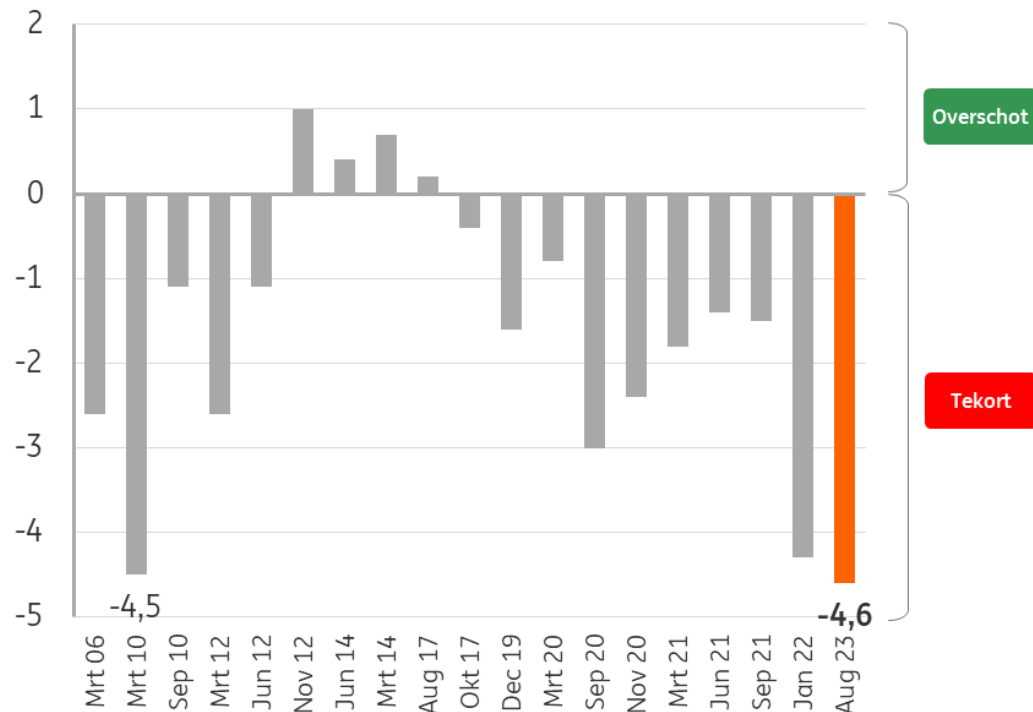

Bron: CPB cMEV, bewerking ING Research

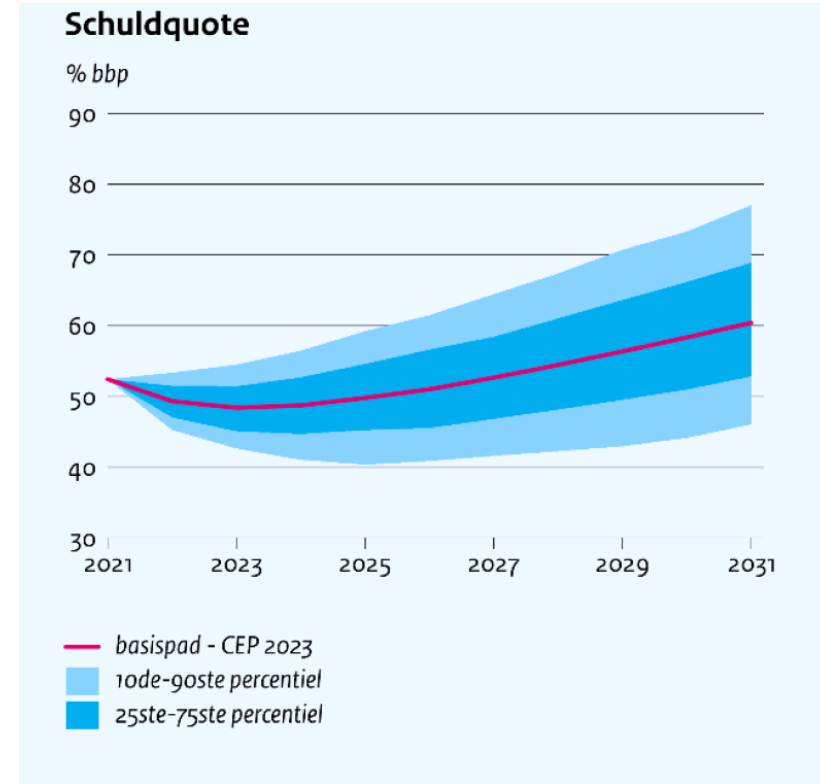
Historisch groot houdbaarheidstekort: als niet wordt omgebogen, wordt last naar toekomstige generatie geschoven

CPB raamt groot houdbaarheidstekort van vergelijkbare omvang als tijdens de financiële crisis

Raming houdbaarheidssaldo* als % van het bbp, naar datum van publicatie

*Een tekort betekent dat structureel ombuigingen nodig zijn om de schuldquote te laten stabiliseren bij de veronderstelling van constante arrangementen (zoals een vaste collectieve lastendruk) voor alle generaties.
Bron: CPB, bewerking ING Research

Bron: CPB

Stochastische analyse o.b.v. duizend trekkingen uit de historische gezamenlijke verdeling van de effectieve rente, groei en het primair saldo toont dat kans schuldquote tot 2030 boven 60% bbp uitkomt reëel (10%) is, maar ook dat extreem hoge niveaus niet snel bereikt worden.

Aanbevelingen Studiegroep Begrotingsruimte: efficiënt en houdbaarder

Aanbevelingen

- **Trendmatig** begrotingsbeleid: meebewegen met conjunctuur, tijdens kabinetsperiode niet koers wijzigen
- Keuze omvang overheid is aan politiek
- **Bezuinig** structureel **€17 miljard** per jaar (vanaf 2028, evenredige verdeling van opgave in 4 jaar)
- Doel: feitelijke saldo -2,1% bbp, structureel saldo -1,6% bbp.
- Los maatschappelijke problemen **ook** op met **hervormingen, beprijzingen en normeringen**, niet alleen met geld. Dat maakt uitgaven lager en besteding effectiever.
- Maak **scherpe beleidskeuzes**: kritisch kijken naar **beleidsterreinen met onderuitputting**
- Juiste maatvoering
- Regeerakkoord met aandacht voor haalbaarheid (m.n. t.a.v. personeel), ook t.a.v. complexiteit en interbestuurlijke bestuurlijke verhoudingen
- Houdt oog voor brede welvaart

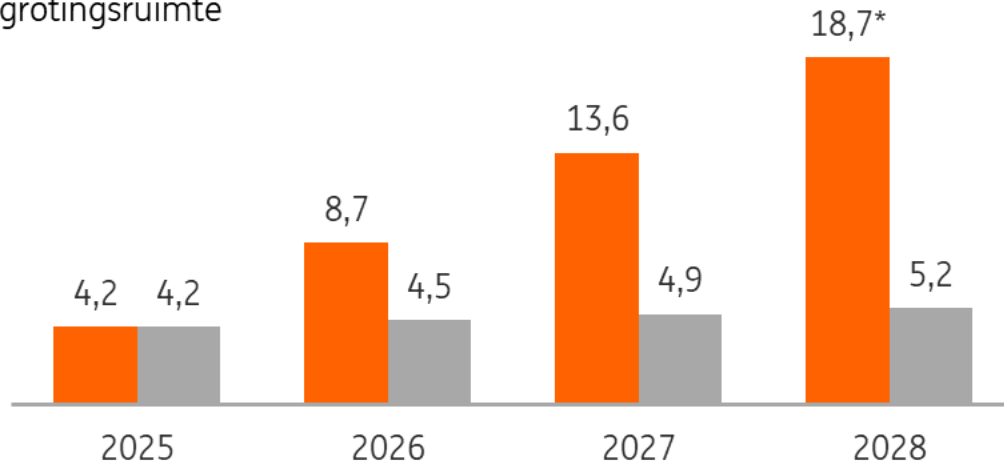
Waarschuwingen:

- **Lasten** worden sterk **doorgeschoven** naar **volgende generaties**, ook bij opvolgen van advies resteert houdbaarheidstekort
- **Zorg, vergrijzings- en klimaatkosten verdringen andere uitgaven**

Ingroeipad van vier jaar betekent elk jaar €4 tot 5 miljard (0,4% bbp) meer bezuinigen

Elk jaar €4 tot 5 miljard extra bezuinigen bij opvolging van advies Studiegroep Begrotingsruimte

Benodigde ombuiging in € miljard bij opvolging van advies Studiegroep Begrotingsruimte

- Cumulatieve ombuiging nodig voor opvolging advies SBR
- Ombuiging nodig voor opvolging advies SBR t.o.v. voorgaande jaar

*18,7 wijkt af van advies van €17 miljard vanwege afrondingen in brondata

Bron: Studiegroep Begrotingsruimte en CPB cMEV, bewerking ING Research

NB: Dit is per jaar 1% van de begroting

Overheidsfinanciën

**Miljoenennota 2024: de nieuw maatregelen en
effecten voor de koopkracht**

Miljoenennota 2024 – belangrijkste gaten die nog moesten gevuld sinds Voorjaarsnota

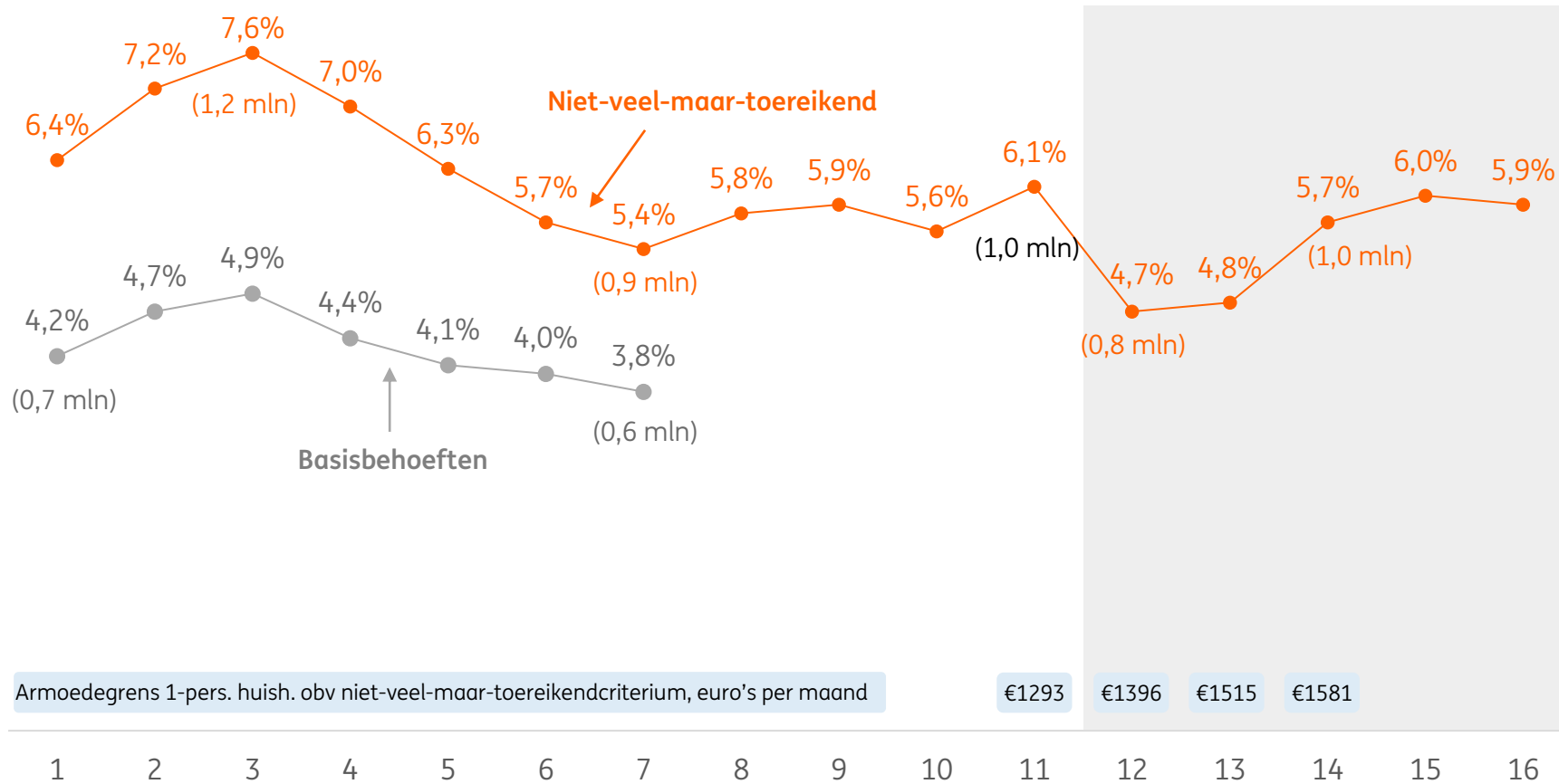
- **Lager dan verwachte vpb-opbrengst van minimumbelasting** van effectief 15% op bedrijven met omzet van €750 miljoen of meer a €551 miljoen
- **Uitstel van nieuwe box-3-heffing** op basis van werkelijk rendement a €235 miljoen
- **Taakstelling belastingconstructies** en fiscale regelingen €146 miljoen

Miljoenennota 2024 – lastenverlichting en toeslagen voor huishoudens (€2,2 miljard) - nivellering

- **Kindgebondenbudget** voor 1^e kind +€750 per jaar, 2^e kind +€883, bedragen voor kinderen van 12-15 jaar en 16-17-jarigen +€400 a **€1,095 miljard**
- **Huurtoeslag** +€416 extra per jaar a €704 miljoen
- **Arbeidskorting** (voor lage en middeninkomen) +€115 per jaar (inkomens <€37.000) a€200 miljoen
- **Geen afbouw dubbele algemene heffingskorting** in de **bijstand** a €127 miljoen

- Bezuiniging op **jonggehandicapten** teruggedraaid door **belastingkorting** die wajongers niet te halveren. Blijft €820 per jaar, kosten €56 miljoen
- €30 miljoen tegen **armoede Caribisch Nederland**

- Verlenging **gratis schoolmaaltijd** a €166 miljoen
- Verlenging noodfond energie a €50 miljoen
- Minimumloon wordt **minimumuurloon** (hoger voor personeel dat meer dan 36 uur werkt; 5,5% voor 38 uur, 11% voor 40 uur) (Was al eerder aangekondigd)

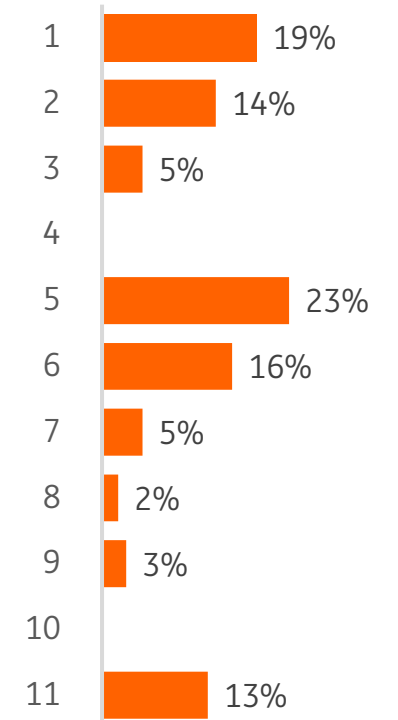
Aandeel mensen onder de armoedegrens

Aantal personen in armoede, als % totale groep

Bron: SCP en CPB

Verdeling personen in armoede naar inkomensbron*, 2017

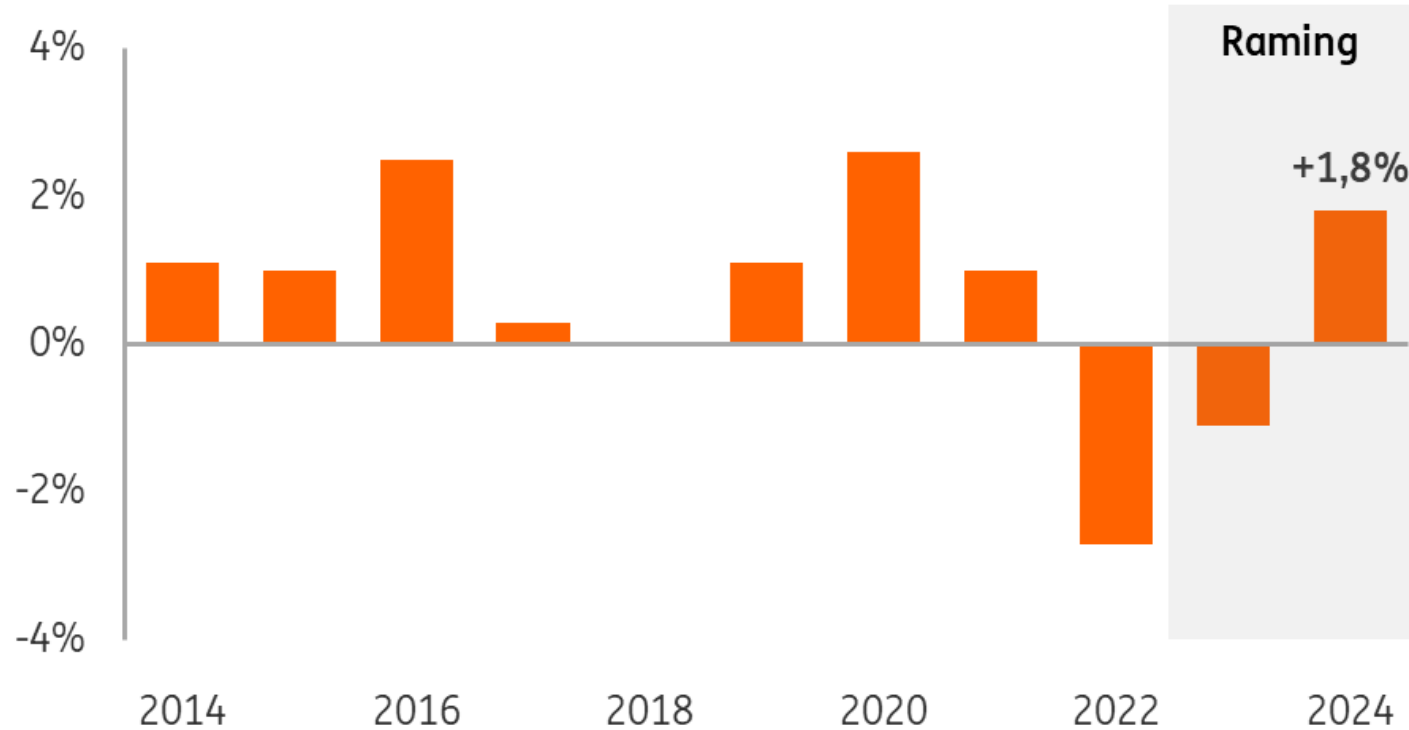

* niet-veel-maar-toereikendcriterium (SCP)

Koopkracht stijgt in doorsnee flink na 2 magere jaren

Koopkrachtverbetering in 2024 na 2 jaar van koopkrachtverlies

Doorsnee koopkrachtontwikkeling* huishoudens

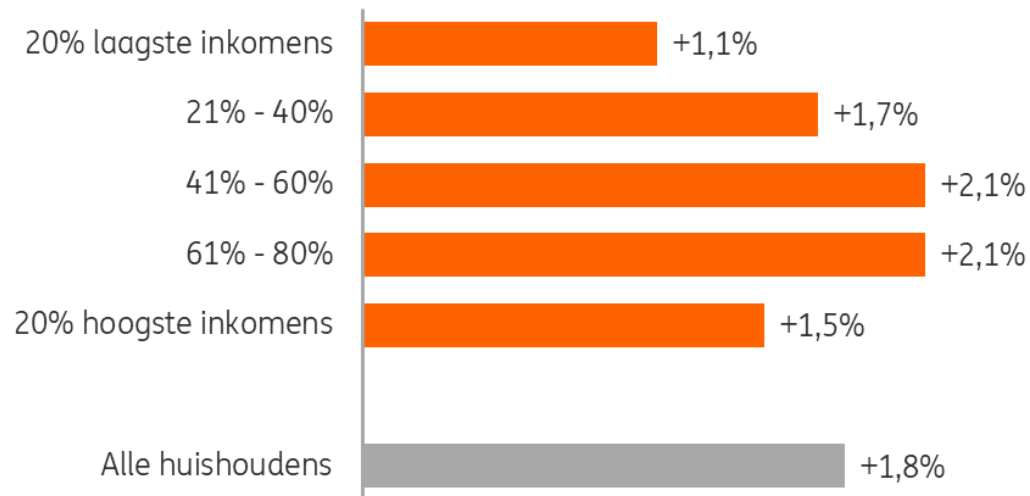
* jaar-op-jaar ontwikkeling van de statische koopkracht. Daarbij wordt geen rekening gehouden met veranderende individuele omstandigheden, zoals baanverlies.

Bron: Telegraaf en cMEV CPB

Koopkracht stijgt weer flink, deels door beleid, na 2 jaren van daling

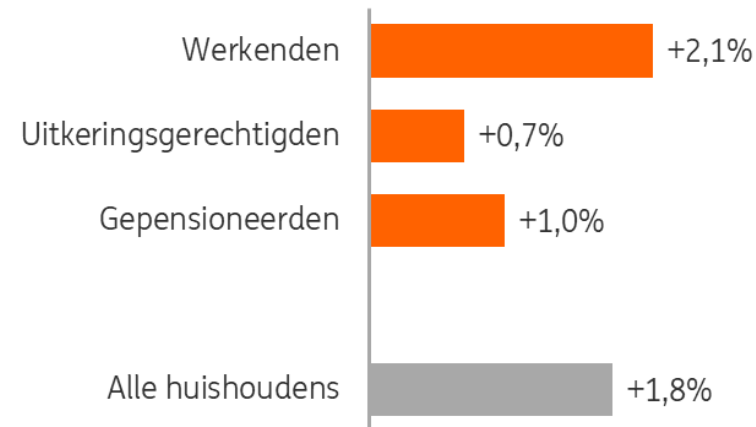
2024: Koopkrachtstijging voor alle inkomensgroepen

Geraamde doorsnee koopkrachtontwikkeling in 2024, naar inkomensgroep

2024: werkenden meest in de plus

Geraamde doorsnee koopkrachtontwikkeling in 2024, naar inkomensbron

Bron: Telegraaf

Koopkrachtverandering 2024 - na reparatie - **positief voor alle inkomensgroepen** i.p.v. minnen voor uitkeringsgerechtigden/laagste inkomensgroepen

Effect van maatregelen dat **aantal mensen in armoede gelijk blijft** (825.000) en niet stijgt richting 1 miljoen

Miljoenennota 2024 – dekking en hogere belasting (€2,2 miljard) m.n. voor huishoudens - nivellering

Huishoudens

- Minder inflatiecorrectie van **grensschijf** voor hoogste tarief **loon- en inkomstenbelasting** (3,55% i.p.v. reguliere 9,9%, €73.032 i.p.v. € 75.625) a **€1,6 miljard**
- **Tarief lage tarief box 1** verhoogd €146 miljoen
- **Tabaksaccijns** verhoogd a €83 miljoen
- **Alcoholaccijns** verhoogd a €153 miljoen

Bedrijven

- **Meevaller winstbelasting** a €275 miljoen

Miljoenennota 2024 – belastingen voor ondernemers en vermogenden – al in Belastingplan 2024

Ondernemers en zelfstandigen

- **Box 2** (aanmerkelijk belang, vanaf 5% bezit inclusief stemrecht) van één schijf(tarief) (26,9%) naar **twee tarieven** (<€67K per persoon, 24,5% en 31%).
- **Zelfstandigenaftrek verlaagd** van €5.030 in 2023 naar (uiteindelijk €900 euro in 2027) €3.750 in 2024.

Vermogenden

- **Box-3** vermogensheffings-tarief **verhoogd** van 32% naar 34% (i.p.v. 33% in 2024, en pas 34% in 2025) en **heffingsvrij vermogen niet geïndexeerd** (blijft €57.000 i.p.v. verhoogd naar €62.643 euro).
- **Einde verruimde schenkingsvrijstelling** eigen huis (was in 2023 nog €28.947)

Miljoenennota 2024 – belastingen voor bedrijven – al in Belastingplan 2024

Fiscaal

- EnergielvesteringsAftrek (EIA) **omlaag** (zowel aftrekpercentage van 45,5% naar 40% als maximaal investeringsbedrag)
- **STAP-budget** van €1000 per opleiding **beëindigd**
- **Werkkostenregeling** van tijdelijke 3% **genormaliseerd** naar 1,92%
- **Aof-premie verhoogd** (+0,09%-punt)
- **Bijtelling** auto van de zaak **ongewijzigd**: tarieven maar ook bedrag ongewijzigd
- **Reiskostenvergoeding verhoogd** van 21 naar 23 cent per km
- **Verlaging mkb-winstvrijstelling** van 14% naar 12,7% ←
- **Giften niet langer aftrekbaar in vpb**

Overig

- **Wachttijd tijdelijke contracten** van **verlengd** van 6 maanden naar 5 jaar (na 3 verlengingen in 2 jaar)
- **Invorderingsrente** Belastingdienst **genormaliseerd** naar 4%
- Verplicht **bijhouden mobiliteit van werknemers**. Doel: reductie van 1,5 megaton CO2 in 2030.

Algemene Politieke Beschouwingen – moties van de Tweede Kamer voor nieuwe uitgaven a €4 miljard

- **Minimumloon**verhoging van +1,7% inclusief gekoppelde uitkeringen (zoals AOW en bijstand)
- **Brandstofaccijnzen** (alleen diesel en benzine) verlagen door ze te bevriezen d.m.v. nalaten inflatiecorrectie en normalisering naar oorspronkelijke tarief van vóór de energiecrisis
- **Kinderopvang**(toeslag?) betaalbaar houden a €425 miljoen
- **Kindgebonden budget** verhogen door verhoging inkomensgrens voor afbouw (teugdraaien verlaging van afbouwpunt van circa €9.000 voor paren)
- **Openbaar vervoerprijzen verlagen** door bevriezing a €300 miljoen
- **Kinderbijslag** a €250 miljoen
- **Energiebelasting**verlaging tarief eerste schijf voor gas
- **Niet verhogen van loon- en inkomstenbelasting** door invulling taakstelling voor belastingconstructies en fiscale regelingen

Algemene Politieke Beschouwingen – moties van de Tweede Kamer voor dekking – bedrag onzeker

Bedrijven

- **Belasting** op inkoop **eigen aandelen** gelijk aan dividendbelasting a €1,2 miljard
- **Bankenbelasting** verhoogd met €350 miljoen tot circa €850 miljoen

Vermogenden en ondernemers

- Toptarief **box 2 (aanmerkelijk belang)** +2%-punten
- Toptarief **box 3 (vermogen)** +2%-punten (Samen met box 2 opbrengst a €450 miljoen)

Overig

- Verbreding van **vliegbelasting** naar transfers en privéjets

Investerings in groeivermogen

- Greep uit **Mobiliteitsfonds**
- Mogelijk greep uit **Nationaal Groeifonds**

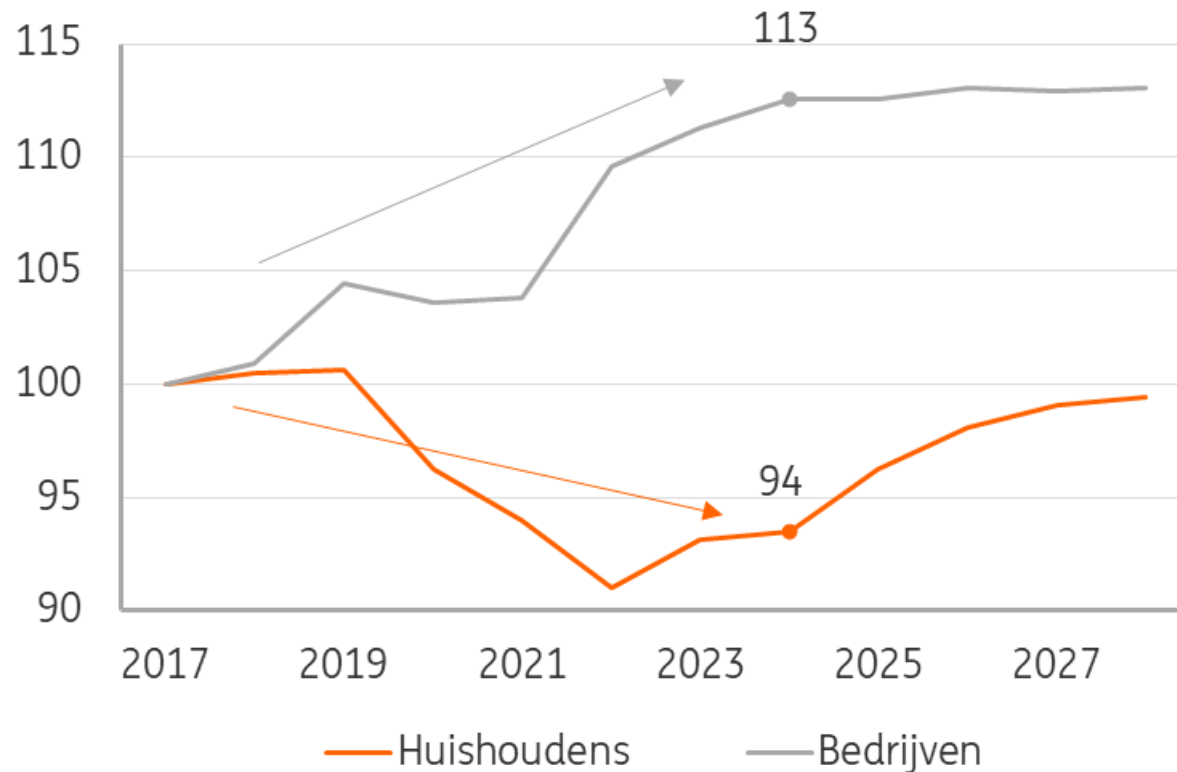
Onzekere dekking

- Minder toepassing **tabelcorrectiefactor** a €300 miljoen
- Minder **loopprijsstelling** a €250 miljoen
- Besteding meevaller **aardgasbaten**

Als er al belastingen omhoog gingen, dan was dat afgelopen jaren vooral voor bedrijven

Afgelopen jaren lasten voor bedrijven verzwaard en voor huishoudens verlaagd

Beleidsmatige lasten vóór maatregelen van Prinsjesdag 2023, index waar 2017 = 100

Bron: CPB cMEV, bewerking ING Research

Meer weten?

Marcel Klok

Senior macro-econoom Nederland

@ Marcel.Klok@ing.com

@klok_marcel

linkedin.com/in/marcelklok/

+31 (0)6 11491616

Disclaimer

This document has been prepared by the FICC Research department of ING Bank N.V. ("ING") solely for information purposes without regard to any particular user's investment objectives, financial situation, or means. ING forms part of ING Group (being for this purpose ING Group N.V. and its subsidiary and affiliated companies).

The information in this document is not an investment recommendation and it is not investment, legal or tax advice or an offer or solicitation to purchase or sell any financial instrument. Reasonable care has been taken to ensure that this document is not untrue or misleading when published, but ING does not represent that it is accurate or complete. ING does not accept any liability for any direct, indirect or consequential loss arising from any use of this document. Unless otherwise stated, any views, forecasts, or estimates are solely those of the author(s), as of the date of the document and are subject to change without notice. The distribution of this document may be restricted by law or regulation in different jurisdictions and persons into whose possession this document comes should inform themselves about, and observe, such restrictions.

Copyright and database rights protection exists in this document and it may not be reproduced, distributed or published by any person for any purpose without the prior express consent of ING. All rights are reserved.

ING Research

@INGnl_Economie

Nederlandstalige website

Engelstalige website

Yammer: Economics by ING Research NL

Onze publicaties in je inbox

Nederlands

Engels